

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
«ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК»**

**Світлана Гончарук
Наталія Одарчук**

**УЧНІВСЬКА НАУКОВА РОБОТА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ:
ВІД ПІДГОТОВКИ ДО ЗАХИСТУ**

Методичні рекомендації

Луцьк 2020

Гончарук С.В. Одарчук Н.А. Учнівська наукова робота з англійської мови: від підготовки до захисту. Методичні рекомендації. / С. В. Гончарук, Н. А. Одарчук. Луцьк, 2020. 70 с.

Рекомендовано методичною радою Волинської обласної МАН (протокол № 2 від 27.05.2020 р.).

Рекомендовано вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 1 від 01.09.2020 р.).

У методичних рекомендаціях подано основні теоретичні та практичні відомості про організацію науково-дослідницької роботи, особливості структурування наукового тексту, методику збирання, опрацювання фактичного матеріалу та наукової літератури, надано рекомендації щодо написання наукової роботи з англійської мови.

Рекомендовано для слухачів і керівників секцій англійської мови.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ВСТУП.....	5
1. Вимоги до написання наукової роботи.....	6
2. Структура наукової роботи.....	9
3. Вибір теми.....	11
4. Методи дослідження.....	14
5. Методика опрацювання теоретичного матеріалу.....	20
6. Підбір та впорядкування фактичного матеріалу.....	22
7. Особливості написання висновків.....	26
8. Особливості наукового стилю мовлення.....	27
9. Оцінювання роботи.....	31
10.Захист роботи.....	32
ДОДАТКИ.....	35
Додаток 1. Зразок оформлення титульного аркуша.....	35
Додаток 2. Зразок написання тез.....	36
Додаток 3. Вимоги до оформлення списку літератури	38
Додаток 4. Мовні кліше для створення наукових текстів українською мовою.....	40
Додаток 5. Мовні кліше для створення наукових текстів англійською мовою.....	44
Додаток 6. Зразок постеру.....	51
Додаток 7 Матеріали для самопідготовки.....	52
 СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	 70

ПЕРЕДМОВА

Запропоновані методичні рекомендації призначені передовсім для учнів старших класів, які є слухачами МАН, зокрема секції «Англійська мова», або ж для тих, які самостійно займаються науковою діяльністю поза стінами Малої академії. Корисними вони також стануть керівникам секцій чи вчителям закладів загальної середньої освіти тощо, які готують учнів до участі у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт.

Мета видання – сформувані у цільовій аудиторії правильне уявлення про учнівську наукову роботу: чим вона відрізняється від реферату чи від студентської кваліфікаційної роботи. Дотримуючись поданих рекомендацій, юні науковці успішно пройдуть шлях від вибору теми роботи до її захисту. Ретельно ознайомившись із рекомендаціями фахівців, учні мінімізують можливість допустити помилки у структуруванні матеріалу, правильному виборі методів дослідження і навпаки, максимальними стануть їхні шанси грамотно написати й успішно захистити свій науковий доробок.

Із розділу «Методика опрацювання теоретичного матеріалу» слухачі, як і їхні керівники, дізнаються, як підібрати релевантні джерела, які стануть теоретичним підґрунтям наукової розвідки. На запитання, як зібрати і, що головніше, впорядкувати фактичний матеріал, який ілюструє на прикладах висунуті тези і сформульовану гіпотезу, відповідь знайдеться у розділі «Збирання та впорядкування фактичного матеріалу». Методичні рекомендації також навчають, як правильно сформулювати висновки, а рубрика «Особливості наукового стилю мовлення» забезпечить правильну стилістику викладу матеріалу.

Після ознайомлення із розділом «Оцінювання роботи» автори матимуть змогу виправити всі помилки й неточності, допущені під час написання, зрозуміти основні моменти, на які звертатимуть увагу журі. Рубрика «Захист роботи» стане репетицією самого захисту для молодого науковця, проштудіювавши зазначені моменти, учень буде готовий грамотно викласти доповідь, кваліфіковано вести дискусію, точно відповідати на запитання членів журі, впевнено триматися під час презентації.

Не останнє місце в оцінюванні роботи відіграє оформлення, саме тому методичні рекомендації вміщують додатки, які стануть помічними в оформленні титульного аркуша, написанні тез. Правильне оформлення літератури часто стає «камнем спотикання» навіть для досвідчених науковців, для учнів – це незвіданий світ, ось чому видання містить рубрику, яка навчає, як не припуститися помилок на цьому етапі. З додатку «Мовні кліше для створення наукових текстів» автори робіт зможуть запозичити мовні звороти як українською, так і англійською мовою для того, щоб письмовий текст і усний виклад виглядав і звучав грамотно, струнко і автентично.

Наостанок залишається побажати юним науковцям тяги до пізнання і пошуку нового, творчої наснаги, впевненості у власних силах і, звісно, перемог.

Дорогу здолає той, хто йде!

ВСТУП

Однією з форм роботи з обдарованими учнями у позаурочний час є Мала академія наук. Це заклад науково-дослідницького спрямування, який виконує функцію пошуку, виявлення та підтримки обдарованої учнівської молоді, залучення її до наукових досліджень та створення умов для самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві. МАН – це інституція, яка дає можливість поглиблювати та систематизувати знання у різних галузях, запалює любов до науки в молодих серцях.

Навчання у Малій академії наук формує вміння й навички проводити науково-дослідницьку роботу, формулювати й захищати власні творчі ідеї. МАН – це спільнота однодумців, яка забезпечує духовний та інтелектуальний поступ школяра, виховує самостійність і наполегливість, веде до самовдосконалення, глибшого усвідомлення самого себе та свого оточення. Членство в МАН сприяє формуванню активної громадянської позиції, генеруванню нових смислів, пристосуванню до змін та гідної відповіді на виклики суспільства.

МАН – це перший крок до виховання ерудита, недаремно Малу академію наук України визнано як мережу формування інтелектуального капіталу нації та виховання майбутньої наукової зміни. Бути долученим до цього середовища у ролі слухача, дійсного члена, керівника секції, методиста, члена журі, куратора наукового об'єднання, віцепрезидента вважається почесним і престижним. МАН України народилася саме з окрилених задумів Бориса Патона, багаторічним куратором відділення літературознавства і фольклористики є академік НАНУ М. Г. Жулинський, а відомий громадський діяч і шоумен Сергій Притула свого часу був переможцем конкурсу-захисту МАН.

Волинське обласне відділення Малої академії наук було створено у 1992 році. У цьому ж році почала працювати і секція англійської мови, яка була однією з перших на теренах наукової роботи зі старшокласниками Волині. Робота секції “Англійська мова” спрямована на учнів 9 - 11 класів, які мають нахил до науково-дослідницької діяльності в галузі лінгвістики, цікавляться останніми досягненнями науки про мову, бажають розширити теоретичні знання про мову та закони її функціонування.

Секція англійської мови ось уже 28 років поспіль працює на базі факультету іноземної філології Волинського національного університету імені Лесі Українки. Викладачі кафедри практики англійської мови та кафедри англійської філології працюють над тим, щоб сформувати у слухачів секції навички роботи з науковою літературою, навчити специфіки наукового викладу, ознайомити з актуальними напрямками сучасної лінгвістики, скерувати на написання наукової роботи з англійської мови. За цей період часу близько сотні слухачів МАН стали переможцями всеукраїнського конкурсу, а пізніше – студентами вузів України і працюють на благо нашої держави.

1. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

На Конкурс подаються дослідницькі роботи (далі – роботи) проблемно-пошукового характеру, які відображають методологію, процес, результати втілення власного дослідницького проєкту і відповідають віковим інтересам та пізнавальним можливостям учасників Конкурсу.

Кожна робота має ґрунтуватись на певній науковій та експериментальній базі, містити власні дані дослідів, спостережень, пошукової роботи; їх обробки, аналізу та узагальнення; посилання на відповідні наукові джерела та відображати власну позицію дослідника.

У роботі мають бути чітко відображені наступні аспекти: визначення мети, об'єкта та предмета дослідження, завдання, методика дослідження, відмінність та перевага запропонованих підходів та результатів. Зміст та результати досліджень викладаються стисло, логічно, грамотно та аргументовано, без загальних слів, міркувань, бездоказових тверджень, тавтології. Назва роботи має бути стислою і відповідати суті наукової проблеми (завдання), що розв'язується.

Технічні вимоги до оформлення

Робота друкується шрифтом Times New Roman текстового редактора Word (або Open Office) розміру 14 на одному боці аркуша білого паперу формату А4 з інтервалом 1,5 (до 30 рядків на сторінці). Поля: ліве, верхнє і нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм. Обсяг роботи складає 20–25 друкованих сторінок. До загального обсягу роботи не входять: анотація, мотиваційний лист, додатки, список використаних джерел, таблиці і рисунки, які повністю займають площу сторінки. Текст роботи має бути написаний без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок. Робота у секції «Англійська мова» виконується державною мовою, але до роботи обов'язково додається анотація англійською мовою [13].

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки. Заголовки структурних частин друкуються великими літерами симетрично до набору: «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ». Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Заголовки пунктів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в підбір до тексту [13].

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака «№». Усі сторінки роботи, враховуючи титульну сторінку, анотацію та додатки, підлягають суцільній нумерації; номер на титульній сторінці не ставиться, а на наступних сторінках проставляється у правому верхньому кутку сторінки без крапки вкінці. Нумеруються тільки розділи основної частини. Зміст, вступ, висновки не нумеруються. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться. Заголовок розділу друкується з нового рядка [13].

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу за правилом: номер розділу, номер підрозділу. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «1.3.». Заголовок підрозділу наводиться в тому самому рядку. Пункти нумеруються в межах кожного підрозділу так: номер розділу, номер підрозділу, номер пункту, наприклад: «2.2.1.». Заголовок пункту наводиться в тому самому рядку, але пункт може і не мати заголовка. У кінці назв розділів, підрозділів, пунктів крапка не ставиться. Формули нумеруються в межах розділу. Наприклад, «формула (2.3) означає «формула 3 розділу 2». Наявність підрозділів на нумерацію формул не впливає. Формули, на які немає посилань, можна не нумерувати. Номер необхідно брати в круглі дужки і розміщувати на правому полі сторінки на рівні нижнього рядка формули, якої він стосується. Рисунки нумеруються в межах розділу арабськими цифрами (аналогічно до формул та підрозділів) і позначаються словом «Рис.», наприклад «Рис. 1.2». Таблиці нумеруються послідовно в межах розділу. У правому верхньому кутку над заголовком таблиці розміщується напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.3» [13].

Додатки оформлюються як безпосереднє продовження роботи на наступних сторінках. Вони розміщуються в порядку згадування в тексті роботи. Кожен з додатків має розміщуватися на окремій сторінці. Додаток має містити заголовок, який друкується угорі симетрично відносно тексту. Додатки нумеруються великими українськими літерами і позначаються словом «Додаток», наприклад: «Додаток Б» [13].

Під час написання роботи учасник має посилатися на наукові джерела, матеріали, ідеї, висновки, результати, які використовуються в роботі. Це дає змогу перевірити наведені відомості. Посилатися слід на останні видання публікацій. Якщо в роботі використовуються відомості з матеріалів з великою кількістю сторінок, тоді слід точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела. Посилання в тексті роботи на джерело зазначається порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [3–7]...» [13].

Якщо в тексті роботи потрібно зробити посилання на конкретні відомості, цитата наводиться в лапках, а посилання береться у квадратні дужки із зазначенням порядкового номера джерела в списку використаних джерел та відповідної сторінки. Наприклад: «Концепт – це найбільша оперативна одиниця ментального рівня, яку на вербальному рівні може позначати слово, словосполучення чи фразеологізм» [12, с. 21].

Текст цитати необхідно точно відтворювати і наводити повністю, щоб не спотворити думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. У тексті роботи допускається непряме цитування автора (переказ, виклад думок автора своїми словами), при цьому слід точно викладати думки автора і давати відповідні посилання на джерело [13].

Посилання на ілюстрації в тексті роботи вказуються порядковим номером ілюстрації, наприклад «рис. 1.2». Посилання на формули вказуються порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)». На всі таблиці роботи мають бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» у тексті пишуть скорочено, наприклад «...у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці й ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3» [13].

Ілюстративний матеріал у роботі використовується з метою більш наочного представлення результатів досліджень та їх обґрунтування. Найчастіше в роботах використовуються такі види ілюстративних матеріалів: креслення, рисунки, таблиці, діаграми, графіки, схеми, фотографії. Усі ілюстрації зазначаються в тексті роботи. Якщо ілюстративний матеріал за обсягом перевищує третину сторінки, він має виноситися в додатки. Назва ілюстрації розміщується відразу після її номера, внизу [13].

Цифровий матеріал роботи оформлюється у вигляді таблиць. Слово «Таблиця» починається з великої літери, прописується курсивом і розміщується у верхньому правому кутку сторінки, а її назва – посередині, симетрично до тексту і наводиться жирним шрифтом. Заголовки граф мають починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків має бути не менше ніж 8 міліметрів. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба. Таблиця розміщується після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без обертання переплетеного блока рукопису або з обертанням за стрілкою годинника [13]. Приклад побудови таблиці:

Таблиця 1.1

Розподіл іменників за ступенем усталеності долі семи простору

Ступінь усталеності	Пороги величини Р	Іменники
Максимальний	0	east, north, south, west
Високий	1,0 – 16,6	-
Середній	16,7 – 33,3	-
Низький	33,4 – 50,0	-
Мінімальний	100	-

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. У разі перенесення таблиці на інший аркуш слово «Таблиця», її номер і назва не повторюються, далі над іншими частинами праворуч пишуться скорочено слова «Продовж. табл.» і вказується тільки номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2» [13].

До роботи має бути доданий відгук наукового керівника. Достовірність наведених у проєкті результатів підтверджується у відгуку науковим керівником.

Постерний захист і конференція для секцій відділення мовознавства (крім секції «Українська мова») здійснюється іноземною мовою [13].

До розгляду не приймаються проекти (роботи):

- тема і зміст яких не відповідають профілю наукової секції;
- які були представлені в попередні роки і не мають суттєвого доопрацювання;
- які містять плагіат або інші випадки порушення академічної доброчесності;
- без самостійного дослідження, опрацювання джерел і власних висновків з обраної тематики;
- без принаймні одного з необхідних структурних елементів роботи, передбачених розділом II цих правил, відредагованих і оформлених відповідно до цих вимог [13].

Автори таких робіт після заочного оцінювання наукової роботи отримують відповідну рецензію і до подальшої участі в Конкурсі не допускаються.

2. СТРУКТУРА РОБОТИ

Робота повинна бути побудована за певною структурою. Основні її складові: титульний аркуш, анотація, зміст, перелік умовних позначень, символів, скорочень, термінів (за потреби), вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, додатки (за потреби) [13].

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи, яка заповнюється за зразком, наведеним у Додатку 1.

В **анотації** (обсяг тексту анотації не більше 1 сторінки) подається стисла характеристика змісту наукової роботи з визначенням мети, актуальності та завдань роботи. Також у ній подаються отримані результати висновки та проведеної роботи. В кінці окремим абзацом слід подати ключові слова (4-6 слів, або словосполучень).

У заголовку анотації наводяться такі дані: назва роботи; прізвище, ім'я, по-батькові автора; назва територіального відділення МАН; назва базового позашкільного навчального закладу; навчальний заклад; клас; населений пункт; прізвище, ім'я, по-батькові, посада (за наявності науковий ступень, вчене звання) наукового керівника [13] (зразок анотації поданий в Додатку 2).

Зміст подається на початку роботи. Він містить назву і номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел тощо. Зміст фактично має бути планом наукової роботи і відображати суть поставленої проблеми, структуру й логіку дослідження [13]. Наприклад:

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Особливості використання фольклорного матеріалу як об'єкта лінгвістичних досліджень	6
1.2 . Своєрідність малого дитячого поетичного жанру.....	7
Висновки до розділу 1.....	9

РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ДИТЯЧОГО ВІРШОВАНОГО ФОЛЬКЛОРУ	10
2.1. Англійські потішки, як особливий жанр дитячого фольклору	10
2.2. Семантична характеристика англійських дражлило	14
2.3. Структура та лексична специфіка англійських лічилок.....	18
Висновки до розділу 2.....	28
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	36
ДОДАТКИ	37

Якщо в роботі учень використав специфічну термінологію, чи маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх **перелік** подається у вигляді окремого списку, який розміщується перед вступом. Цей перелік повинен розташовуватися двома стовпчиками: у лівому в алфавітному порядку подаються умовні скорочення або терміни, а в правому – їхнє детальне розшифрування. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складається, а їхнє розшифрування наводиться в тексті при першому згадуванні [13]. Наприклад:

HD – Hornby Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English

LD – Longman Active Study Dictionary

OD – Oxford Advanced Learner’s Encyclopedic Dictionary

WD – Webster’s II New College Dictionary.

У **вступі** коротко обґрунтовуються актуальність обраної теми, підкреслюється сутність досліджуваної проблеми; формулюються мета роботи, зміст поставлених завдань, об’єкт і предмет дослідження; подається перелік використаних методів, вказуються теоретичне та практичне значення, наукова новизна, коротко подається структура роботи. Якщо в роботі подано ідеї чи розробки, які належать співавторам, варто вказати на цей факт і зазначити конкретний особистий внесок учасника. Також зазначаються відомості про публікації за матеріалами проєкту й апробацію результатів дослідження (за наявності). Орієнтовний обсяг вступу – 2-3 сторінки [13].

Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. **Кожний розділ розпочинається з нової сторінки.** Основному тексту розділу може передувати коротка передмова з описом обраного напрямку дослідження та обґрунтуванням застосованих методів. У кінці кожного розділу подаються висновки до розділу, в яких стисло наводяться результати, що дає змогу звільнити основні висновки від другорядних подробиць [13].

В основній аналізуються основні джерела, використані для написання роботи, й подається короткий огляд літератури за тематикою дослідження. Особливу увагу учням слід звернути на міжнародні й вітчизняні наукові публікації останніх років. Також в основній частині окреслюються основні етапи наукової думки за

визначеною проблемою, вказуються питання, які залишилися невирішеними; обґрунтовується вибір напряму досліджень, наводяться методика і техніка дослідження; подаються відомості про обсяг дослідження; викладаються, аналізуються та узагальнюються отримані результати, подається їх оцінка. Зміст основної частини повинен відповідати темі роботи і повністю її розкривати [13].

Висновки мають містити стислий виклад результатів розв'язання наукової проблеми і поставлених завдань, досягнутих у процесі аналізу обраного матеріалу, оцінок та узагальнень. Необхідно підкреслити їх самостійність, теоретичне і (або) прикладне значення, зацентрувавши увагу на кількісних і якісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів і надати рекомендації щодо їх використання [13].

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел. Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Відомості про джерела складаються відповідно до вимог, зазначених у стандартах: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», затверджений наказом ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61; ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання», затверджений наказом ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61; ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 17.08.2004 № 181; ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила», затверджений наказом Мінекономрозвитку від 22.08.2013 № 1010; Наприклад: книга одного автора Гейман Н. Скандинавська міфологія / пер. з англ. М. Бакалова. Київ: КМ-БУКС, 2018. 256 с. [13]. Вимоги до оформлення списку використаних джерел ви можете знайти в Додатку 2.

У **додатках** містяться допоміжні або додаткові матеріали, необхідні для повноти сприйняття проекту, кращого розуміння отриманих результатів: додаткові таблиці, графіки, рисунки, ілюстрації тощо[13].

3. ВИБІР ТЕМИ

Щороку для участі в обласному конкурсі-захисті подаються наукові роботи учнів, тематика яких охоплює широке коло сучасних лінгвістичних проблем: семантичні, стилістичні, прагматичні аспекти перекладу; дискурсивні особливості мовленнєвих одиниць, комунікативні, культурологічні й етнолінгвістичні характеристики текстів різних жанрів тощо.

Вибір теми наукового дослідження є одним з найважливіших етапів його реалізації. Успіх наукової роботи в значній мірі залежить від того, наскільки правильно, виважено обрано тему. Існує два шляхи вибору теми наукового дослідження для учнів:

- 1) погодитись з пропозицією наукового керівника;
- 2) начитавшись наукової літератури з певної галузі, самому запропонувати тему по якій виникає більше запитань, ніж відповідей у прочитаній літературі.

Тема (від грецьк. *thema* – основна думка, завдання, положення, яке необхідно розвинути) – це згорнутий в одне речення головний зміст наукової проблеми, вивченню якої вона присвячена. За допомогою ключових понять і сутнісних зв'язків між ними тема виражає головну ідею, мотив, спрямування наукового дослідження [8].

Назва теми повинна бути простою, за можливості короткою і оригінальною (не більше 8-10 слів), іноді для більшої конкретизації до назви можна додати невеликий підзаголовок (2-5 слів). Наприклад: «Концептосфера канадських забавлянок», «Лінгвостатистичні характеристики антонімів в текстах художньої прози (на матеріалі англійських прислівників)».

Варто зазначити, що учневі слід уникати ускладненої розмитої термінології, особливо так званого псевдонаукового характеру, як, наприклад, «Дослідження питання...», «До питання...», «Деякі питання...», «Дослідження деяких шляхів...».

При обранні теми учень повинен враховувати такі вимоги до неї. По-перше, тема має бути актуальною, містити елементи новизни і бути перспективною. Під **актуальністю** теми розуміють її цінність, тобто необхідність і невідкладність вирішення.

Інколи молоді дослідники вважають, що варто сформулювати тему по-новому, і вона буде актуальною. Така думка хибна, адже не все нове є прогресивним і не все старе – консервативним. Можна досліджувати відомий матеріал, але з іншого ракурсу. Елемент новизни буде ознакою актуальності теми наукової роботи лише тоді, коли тема націлена на вирішення нових завдань, коли вона в такому трактуванні ніколи не опрацьовувалась і не опрацьовується в даний момент.

Наявність **новизни** роботи дає підстави твердити, що наукові положення запропоновані учнем особисто, що він вперше сформулював та обґрунтував теоретичні положення роботи, вперше розробив рекомендації, впровадження яких дало значний ефект, вперше ввів у науковий обіг ті чи інші досі невідомі джерела, концепції, теорії, отримав відповідні результати тощо. Тобто, актуальною та новою може бути лише така тема, розв'язання якої означає подальший розвиток науки [2].

По-друге, при виборі теми учневі слід враховувати наявність теоретичної бази, завдяки якій він може отримати максимально повну картину про те, що у досліджуваній галузі науки вже зроблено і що необхідно зробити. Іншими словами, щоб обрати тему, учень повинен познайомитися з основною літературою з теми. І таке знайомство здійснюється переважно від більш ранніх і до останніх за часом джерел. Наприклад, коли учень аналізує підрозділ «*Категорія простору в філософії, логіці і лінгвістиці*» спочатку він подає декілька визначень категорії простору, а далі проводить ретроспективний робіт Арістотеля, Демокріта, Лукреція, Лейбніца, Лобачевського, Рімана та інших. Потім автор описує досліджування цієї категорії сучасними лінгвістами О.С. Кубряковою, О.Н. Селіверстою,

С.А. Жаботинською та іншими. І в кінці підрозділу дослідник підсумовує проаналізовані джерела і робить короткі висновки.

При роботі з джерелами варто пам'ятати, що в кожному з них, особливо в частині формулювання загальних висновків, присутній момент суб'єктивного. А це означає, що обов'язково потрібно читати праці різних авторів, в тому числі й зарубіжних, з метою всебічного їх опрацювання.

По-третє, вибираючи тему, необхідно враховувати можливість її виконання. Не варто формулювати тему, узагальнюючи велику кількість матеріалу, адже це вже буде тема дисертаційного дослідження. Наприклад, «Особливості антонімів в англійській мові».

Лише визначившись з об'єктом і предметом дослідження, учень може сформулювати тему. **Об'єкт дослідження** – це процес або явище, в межах якого виникають проблеми (чи проблема) для вивчення. **Предмет дослідження** – це та частина об'єкта, що безпосередньо піддається дослідженню і визначає тему дослідження. Наведемо приклад формулювання об'єкта та предмет дослідження: **Об'єкт дослідження** – мова малого дитячого поетичного фольклору, яка дозволяє простежити певні особливості цієї ланки мистецтва та розглянути їх вплив на хід мовного розвитку дитини.

Предметом дослідження став семантичний та функціональний аспекти вивчення мови віршованого жанру дитячого фольклору.

Мета дослідження – це те, що в найзагальнішому вигляді потрібно досягти в кінцевому результаті дослідження. Формулювання мети зазвичай починається словами: «розробити методіку (модель, критерії, вимоги, основи, тощо)», «обґрунтувати...», «виявити...», розкрити особливості...», виявити можливості використання...» тощо. Наприклад: **Мета роботи** – дослідити спектр семантико-функціональних особливостей творів малого поетичного жанру дитячого фольклору в контексті англійської культури.

Сформульована мета дослідження логічно визначає завдання, які потрібно вирішувати в процесі роботи. Найчастіше всього вони звучать так: 1) дослідити; 2) визначити; 3) проаналізувати тощо. Бажано, щоб відповіддю на поставлені завдання був зміст відповідних розділів роботи. Наприклад: *Відповідно до поставленої мети пропонуваного дослідження визначається низка завдань:*

- дослідити поняття дитячого фольклору в наукових дефініціях та студіях;
- охарактеризувати жанрову специфіку потішок, забавлянок;
- визначити функції дражнілок;
- розглянути специфіку англійських лічилок;
- проаналізувати мовні особливості малих поетичних жанрів дитячого фольклору.

Також при виборі теми наукової роботи варто пам'ятати про те, що в процесі подальшої роботи можливі деякі її уточнення. Причому, потребу в цьому учень може відчутти вже на етапі складання плану дослідження. Звичайно, до уточнення теми варто підходити виважено, тобто вносити деякі корективи у її формулювання

лише тоді, коли для цього є вагомі підстави. Навіть коли з'ясується, що хтось іще працює над схожою темою, не варто відразу відмовлятися від неї, адже, як підказує досвід, двоє людей, не пов'язаних один з одним, дуже рідко однаково розв'яжуть одну і ту ж саму проблему.

Отже, вибір теми – це тривалий і складний процес, який передбачає поступове входження в коло наукових інтересів, нарощування й накопичення матеріалів, фактів та знань у відповідній галузі науки. Тому, при виборі теми варто враховувати рівень її розробки в науковій літературі, яку треба ґрунтовно вивчити і зробити її огляд. Під час вивчення стану наукових розробок із запропонованої теми досліджень необхідно провести групування добутих знань на такі види:

- знання, які здобули загальне визнання наукою і застосовуються на практиці;
- дискусійні питання, які недостатньо розроблені і потребують наукового обґрунтування;
- питання, які виникли при постановці і є у літературних джерелах, запропоновані практикою, або які виникають у виконавців на стадії вибору теми.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наступним етапом наукової роботи є визначення методології дослідження. У науково-дослідній роботі застосовуються переважно методи спостереження в його різноманітних формах, аналіз і узагальнення власного практичного досвіду і досвіду інших працівників, проводиться науковий експеримент, аналіз результатів роботи, різноманітні спеціальні дослідницькі методи, а також методи математичної статистики, моделювання тощо.

Метод – це певний систематизований комплекс прийомів та засобів, які застосовуються для досягнення поставленої мети [11]. Методи поділяються на **загальні** (спостереження, індукція, дедукція, гіпотеза, аналіз, синтез, порівняння, ідеалізація, експеримент, формалізація, моделювання тощо) і **спеціальні** (порівняльно-історичний, типологічний, зіставний, структурний, функціональний, конструктивний, дискурс-аналізу) [6].

Дедуктивний метод (від лат. *deductio* «доводжу, відводжу») – метод пізнання, заснований на висновках від загального до часткового (особливого) [6, с. 22]. Дедукція реалізується як виведення певних тверджень (вірогідних висновків) на основі вихідних положень. Її недоліком є неможливість обґрунтування загальної передумови. Дедуктивний метод передбачає певні припущення щодо досліджуваного об'єкта і перевірку реальності цих припущень, їх відповідності (або невідповідності) досліджуваним фактам. Коротко кажучи, дедукція – це умовивід від загального до конкретного.

Індуктивний метод (від лат. *inductio* «наведення») – метод пізнання, згідно з яким на основі висновків про часткове роблять висновки про загальне [6, с. 22]. Це логічний умовивід від окремого до загального, а в емпіричних науках, до яких відноситься і лінгвістика, це протиставлення пов'язане з протиріччям між природою досліджуваного об'єкта (сутністю) і наявним у розпорядженні

дослідника емпіричним матеріалом (фактами).

У реальній лінгвістичній практиці застосування індуктивного чи дедуктивного методу окермо неможливе, хоча певна перевага того чи іншого методу в конкретних наукових школах спостерігається нерідко (наприклад: конversaційний аналіз і критичний дискурс-аналіз).

Аналіз і синтез – це загальнонаукові методи, які існують як діалектична єдність протилежностей. Аналіз передбачає розділення цілого на частини і опис кожної з частин і зв'язків між ними, а синтез – це поєднання частин у цілісну систему.

Спостереження – це метод пізнання дійсності, який ґрунтується на безпосередньому сприйнятті проєсів, явищ, об'єктів за допомогою органів чуття, без втручання в їх буття дослідника [6, с. 21]. Він збагачує науку явищами і фактами безпосередньої дійсності. Результати спостереження є опис мовними засобами предметів і явищ, а також схеми, графіки, таблиці тощо.

Описовий метод – це планомірна інвентаризація одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному (даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії [8, с. 360]. Він виокремлюється не всіма лінгвістами, оскільки опис мовних структур застосовується і в інших методах. Так, наприклад, якщо необхідно дослідити фонетичну систему якоїсь мови, вчений повинен вичленити з мовлення всі звуки, ідентифікувати їх і подати їх повний список (інвентаризувати звуки), відтак класифікувати їх (виділити голосні й приголосні, приголосні поділити на сонорні й шумні, шумні – на дзвінкі й глухі тощо).

На основі описового методу побудовані описові граматики різних мов і тлумачні, орфографічні, орфоепічні та інші нормативні словники. Описовий метод передбачає класифікацію досліджуваних одиниць за певними параметрами: наприклад, класифікація морфем за місцем і роллю у слові, за участю у слово- і формотворенні тощо). Далі аналізуються зв'язки мовної одиниці з позначеною нею реалією, категоріями свідомості, ситуацією позначення тощо. Наприклад, опис гендерних стратегій, виходячи із соціопсихологічних особливостей комунікативної поведінки чоловіків і жінок.

Гіпотетико-дедуктивний метод – це метод наукового дослідження, який полягає у висуванні гіпотези щодо певного твердження чи явища і підтвердження чи спростування цієї гіпотези. Гіпотеза – це припущення можливого розв'язання проблеми, яке потребує перевірки [8].

Сучасний мовленнєвий аналіз багатий на **спеціальні методи** наукового дослідження. Ознайомимось з основними з них. Серед методів зіставного вивчення мов учням слід звернути увагу на порівняльно-історичний та зіставний методи.

Порівняльно-історичний метод – це сукупність процедур реконструкції походження мов від прамов, установлення еволюційних змін і закономірностей розвитку споріднених мов шляхом їхнього порівняння на різних етапах формування, доведення генетичної близькості мов. Об'єктом цього методу є споріднені мови, які мають спільне походження. Порівняльно-історичний метод

використовується для встановлення системи відповідностей і аномалій на різних рівнях в порівнюваних мовах; моделювання вихідних прамовних форм; реконструкції первинних і проміжних мовних станів; хронологічної і просторової локалізації мовних явищ; генеалогічної класифікації мов. За допомогою цього методу учень може проаналізувати проблеми походження мови від прамови, концепції мовних сімей, генеалогічну та типологічну класифікацію мов, створення універсальних граматики і багатомовних словників [6, с. 36].

Зіставний метод (контрастивний, типологічний) – це сукупність прийомів дослідження й опису мови через системне порівняння з іншою мовою з метою виявлення її специфіки [8, с. 367].

Мета застосування цього методу – шляхом порівняння виявити спільні, однакові (ізоморфні) й відмінні, специфічні (аломорфні) риси зіставлюваних мов у звуковій, словниковій і граматичній системах, визначити особливості взаємодії цих мов.

Зіставний метод направлений на встановлення спільних і відмінних параметрів між проєсами, явищами об'єктами двох, інколи трьох мов. На основі цього методу створюються зіставні граматики мов, порівняльні типології та двомовні словники. Так, наприклад, зіставлення іменника в англійській та українській мовах виявить наявність в англійській мові категорії означеності, яка виражається означеним артиклем the і неозначеності, вираженої неозначеним артиклем a(an).

Трансформаційний аналіз – це експериментальний прийом визначення синтаксичних і семантичних подібностей і відмінностей між мовними об'єктами через подібності й відмінності в наборах їх трансформацій. Трансформаційний аналіз застосовується у мовознавчих розвідках морфології, лексичної семантики, синтаксису. Суть цього методу полягає в тому, що в основі класифікації мовних структур лежить їх можливість однієї структури перетворюватися на іншу. Якщо одна з досліджуваних одиниць допускає якусь трансформацію, а інша – ні, то такі одиниці належать до різних класифікаційних рубрик.

Структурні методи лінгвістичного аналізу реалізуються в чотирьох методиках лінгвістичного дослідження – дистрибутивній, безпосередніх складників, трансформаційного і компонентного аналізу.

Структурний метод — це метод синхронного аналізу мовних явищ [8, с. 372]. Він застосовується при дослідженні структури мови, а його метою є пізнання мови як цілісної функціональної структури, елементи якої співвіднесені й пов'язані строгою системою відношень і зв'язків. Мета структурного методу – пізнати внутрішню організацію мови.

Дистрибутивний метод — це дослідження мови на основі оточення (дистрибуції, розподілу) окремих одиниць у тексті [8, с. 373]. Дистрибуція — це сукупність усіх оточень, у яких перебуває досліджуваний елемент на відміну від оточень інших елементів.

Дистрибутивний аналіз націлений на встановлення властивостей мовної

одиниці із урахуванням усіх її оточень, у яких перебуває досліджуваний елемент на відміну від оточень інших елементів. Різні мовні елементи мають різну дистрибуцію. Оскільки оточення кожного елемента є неповторним, то на його основі можна докладно вивчити досліджуване явище.

Для дослідження змістового аспекту значеннєвих одиниць мови застосовуються **методи семантичного аналізу**: компонентний аналіз, семантико-синтаксичний аналіз, контекстуальний аналіз.

Компонентний аналіз – метод встановлення структури значення слова як певним чином організованої сукупності елементарних змістовних одиниць – сем, тобто метод розкладання лексичного значення на семи. Виявляються вони логічним шляхом. Кожна сема у значенні представлена одним або декількома словами [6, с. 42].

Компонентний аналіз використовується для розкриття семантики слова, але знаходить також застосування у фонології, морфології та синтаксисі. Він передбачає розкладання слова на семантичні складники (семи, семантичні множники, диференційні семантичні ознаки, семантичні параметри, тощо). Найпоширенішим є термін «сема». Є елементарний складник значення слова або іншої мовної одиниці, що відбиває ознаки означуваного, які розрізняються у певній мові. Сему часто називають елементарною одиницею смислу.

Семантико-синтаксичний аналіз ґрунтується на застосуванні відмінкової граматики як методу опису семантичної структури речення на підставі актантних валентностей предиката й семантичних відмінків [6, с. 42]. Дослідження за допомогою цього метода стосуються виду логічної структури речення, набору ролей і допустимих їхніх сполучень – відмінкових рамок, або фреймів, а також того, як відображаються семантичні зв'язки в структурі речення за допомогою формальних засобів і як використовується поняття «глибинного відмінка».

Серед **методів комунікативно-функціонального аналізу** учням варто ознайомитись з методом прагматичного аналізу та дискурс-аналізом.

Метод прагматичного аналізу ґрунтується на вивченні людських вимірів комунікації, пов'язаних з мовними структурами. В центрі його уваги перебувають стратегії та тактики спілкування, закони та правила спілкування [6, с. 43].

У центрі уваги прагматичного аналізу перебувають такі питання:

- 1) тип, структура та прагматика композиції тексту;
- 2) місце і час спілкування, характер каналів комунікації, комунікативний шум, зворотній зв'язок;
- 3) виявлення комунікативної мети кожного учасника спілкування; стратегій і тактик учасників спілкування; аналіз прагматичних складників спілкування кожного учасника; прагматичні аспекти засобів мовного етикету;
- 4) основні типи мовленнєвих актів; мовленнєві жанри, яким надається перевага; прагматичні складники засобів мовного етикету; дотримання культури мовлення учасників спілкування;
- 5) загальний об'єм і характеристика невербальних компонентів;

б) прагматичні аспекти тексту, тональності спілкування, формування атмосфери спілкування;

7) порушення прагматики.

Будь-яка соціальна поведінка, в тому числі і мовленнєва, регулюється правилами. Завдання прагматики – віднайти та сформулювати правила мовленнєвого спілкування. Прагматичним правилам у системі лексичного значення слова повинні відповідати прагматичні компоненти, які кодують зазначені прагматичні параметри, а також визначають обмеження на використання лексичних одиниць.

Теорія **дискурс-аналізу**, яка використовується в сучасній лінгвістиці, базується на ідеї про те, що дискурс формує соціальний світ – світ взаємодії людей – за допомогою значень. Сам термін «дискурс» трактується як специфічний спосіб спілкування та усвідомлення світу (або одного з його аспектів), що виявляється через висловлення людей.

Існують загальновизнані, часто досліджувані різновиди дискурсів, що зумовлюються професійним фактором (медичний, психологічний, політичний дискурс), ідеологічним фактором (гуманістичний, тоталітарний дискурс), фактором впливу (рекламний дискурс, дискурс пропаганди) тощо. Крім того, оскільки дискурс-аналіз є вільною практикою аналізу текстів, можливе виділення різних нових дискурсів та їх підвидів тоді, коли цього вимагають завдання дослідження.

До **методів когнітивного аналізу** лінгвісти відносять концептуальний та фреймовий аналіз.

Концептуальний аналіз передбачає моделювання та опис концептів – інформаційних структур свідомості, що являють собою структуровану сукупність знань про об'єкт концептуалізації [6, с. 45]. Концепти характеризуються такими ознаками:

- 1) цілісність та структурованість;
- 2) відкритість та невичерпність їхнього змісту;
- 3) наявність у їх межах концептуальних сфер;
- 4) креативність і динамізм.

В сучасній лінгвістиці функціонують різноманітні напрями концептуального аналізу: напрям когнітивної семантики, напрям логічного аналізу та напрям прототипної семантики. Вибір напрямку залежить від пошуку проміжної метамови опису концептів.

Фреймовий аналіз є актуальним методом сучасних лінгвістичних досліджень. Він застосовується при вивченні когнітивних процесів і одиниць, при дослідженні особливостей лексики чи граматичних структур національних мов, при описі художніх, наукових, публіцистичних текстів, їхньої прагматики, у перекладознавстві.

Фрейм (від англ. frame – «карка, рамка») – це сформовані у певний спосіб інформаційні дані, які відтворюють набуті досвідним шляхом знання про певну стереотипну ситуацію [6, с. 46]. Він має чітку структуру, це так звана схематизація

досвіду.

Отже, фрейм – це багатоаспектний когнітивний феномен, пов'язаний із процесами мовної категоризації, зберігання та представлення інформації, а також із продукуванням мовлення та організації дискурсу [6, с. 46].

Не менш важливими здавна вважають **кількісні (квантитативні) методи**, які допомагають у визначенні кількісних ознак мовних явищ. Кількісні методи дають можливість проаналізувати кількісні характеристики об'єкта дослідження, побачити за кількісними ознаками якісні, розкрити одну з рис діалектики у мовних явищах – перехід кількісних показників у нову якість.

Оскільки всі рівні мовної системи підвладні дії статистичних законів, підрахункам можуть піддаватися одиниці будь-якого рівня – фонемі або звуку, літері, сполуки звуків, фонем або літер, склади, морфемі, слова, словосполучення, синтаксичні конструкції [6, с. 46].

У сучасних дослідженнях кількісні підрахунки значно полегшують і пришвидшують відповідні комп'ютерні програми. Це дає змогу в короткий термін опрацювати велику кількість матеріалу і дістати вірогідні відомості про частотність явищ, обґрунтованість певних характеристик, переконливість та підтвердження висновків, одержаних за допомогою інших методів.

Кількісні методи часто застосовується для: дослідження функціональних стилів мови; індивідуальних стилів; з'ясування частотності вживання конкретних мовних одиниць.

Також, окрім розглянутих, у лінгвістиці застосовують **соціолінгвістичні** (анкетування й інтерв'ювання мовців з метою вивчення мовної ситуації), **психолінгвістичні** (психолінгвістичні експерименти для дослідження різних мовних асоціацій) та інші методи. Асоціативний експеримент є найбільш розробленою технікою психолінгвістичного аналізу семантики. Семантичний диференціал у психолінгвістиці – це метод кількісного (водночас якісного) індексування значення слова за допомогою двохполюсних шкал, на кожній з яких є градація з парою антонімічних прикметників.

Варто зазначити, що в кожній учнівській роботі повинні бути присутні такі загальні методи як спостереження, порівняння, синтез, аналіз, а вибір спеціального методу залежить від мети роботи.

Наприклад, якщо нам потрібно вивчити гендерні стратегії в певному типі тексту (стратегії контролювання теми, саморепрезентації, підтримки позитивного іміджу, моделювання інтеракції), ми спочатку виділяємо всі стратегії, потім – виокремлюємо їхні складові у вигляді гендерних тактик і комунікативних ходів, після цього класифікуємо гендерні стратегії і визначаємо ознаки виявлених груп (наприклад, вербальні прагматичні і концептуальні параметри).

Застосування тих чи інших спеціальних методів залежить також і від конкретного об'єкта дослідження і тих завдань, які поставив перед собою автор. Кожен дослідницький метод реалізується в певній системі наукових прийомів (суцільна вибірка матеріалу для дослідження текстів, класифікація його за

критеріями, зіставлення класифікаційних рядів за певними параметрами, статистична обробка отриманих результатів тощо).

Так, скажімо, якщо учень хоче встановити спільне й відмінне в структурі української та англійської мов, то він застосує зіставний метод, а коли йому потрібно дослідити, як функціонує антонімічна пара англійських прислівників, він скористається дистрибуційним методом.

Розглянемо для прикладу наукову роботу на тему «Лінгвостатистичні характеристики антонімів *early-late* в текстах художньої прози». Для написання цієї роботи учневі потрібно використати такі загальні методи, як спостереження (для вибірки досліджуваних прислівників з текстів), порівняння отриманих даних, опис процесу роботи і, звичайно, аналіз отриманих результатів.

Зі спеціальних методів досліднику слід взяти на озброєння дистрибутивний метод і представити функціонування досліджуваних слів у вигляді моделей, де кожна частина мови позначена певним символом (*VD* – дієслово + прислівник *come early*). З метою більш ґрунтовного аналізу отриманих даних учень може також використати кількісні підрахунки і визначити відносну (у відсотках) частоту кожної моделі.

5. МЕТОДИКА ОПРАЦЮВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Після того, як учень разом із науковим керівником визначилися щодо теми їхньої наукової роботи, настає важливий етап – підбір наукової літератури з означеної розвідки й опрацювання її. Перше більшою мірою покладається на наукового керівника, саме він (вона) має скерувати юного науковця в правильне русло, підказати, які книжки, монографії, наукові статті, збірники тез конференцій, електронні джерела тощо варті уваги, що саме читати і на що звертати особливу увагу.

Серед сьогоденної доступності до різноманітних даних молодому науковцю легко загубитися, «потонути у морі» інформації, після чого може настати розгубленість, що головне, що другорядне, а що взагалі не стосується теми наукового дослідження, зрештою це знеохотить продовжувати наукові пошуки. Саме тому на перші теоретичні джерела, які слід опрацювати, має вказати науковий керівник, як значно обізнаніший і досвідченіший.

У підборі теоретичних джерел варто рухатися від загального до конкретного. Учень повинен чітко зрозуміти, що є полем його наукової діяльності, в якій галузі лінгвістичної науки він працює, а тому поступово вивчати метамову дослідження. На заняттях, консультаціях науковий керівник повинен окреслити ключові терміни, поняття, а учень опісля – знайти і запам'ятати визначення їх.

Якщо тема наукової роботи, наприклад, стосується такої галузі, як прагмалінгвістика, слухачеві обов'язково слід розпочати свої пошуки зі з'ясування понять: прагматика/ прагмалінгвістика, пресупозиція, імплікація, мовленнєві акти, прямі й непрямі мовленнєві акти, теорія лінгвістичної ввічливості (ТЛВ), поняття «обличчя», принципи ввічливості тощо, тобто слід зрозуміти ключові терміни свого

кола інтересів. Також науковий керівник підкаже, які науковці працювали й працюють у визначеній сфері, отож потрібно ознайомитися з їхніми основними працями. В цьому обов'язок покладається більше на самого учня, а керівник лише скеровує, підказує, уточнює, перевіряє те, як юний дослідник розуміється на основних поняттях. Припустимо, що учень обрав сферою своїх наукових інтересів англomовний політичний дискурс і працює, наприклад, над темою «Стратегічна організація виступів Терези Мей». У цьому випадку перш за все треба з'ясувати, що таке дискурс, чим він відрізняється від тексту, вибрати серед безлічі дефініцій ту, яка стане робочою, ознайомитися із класифікаціями дискурсу і їхніми авторами, навчитися відрізняти стратегію від тактики, означити обидві. І лише після цього починати аналізувати публічні промови британської прем'єр-міністра.

Саме на цьому етапі слушно дати пораду учням робити нотатки, виписувати визначення, навіть якщо вони не будуть використані в роботі, все ж стануть в пригоді, адже під час захисту журі можуть поцікавитися, як молодий дослідник орієнтується у своїй сфері. Якщо, наприклад, учень працює в галузі ономасіології, навряд чи доречно буде вказувати в роботі, визначення семантики, підрозділом якою є ономасіологія, проте сприймається як належне, що учень це знає і може дефініціювати й інші підрозділи семантики. До того ж, написання наукової роботи потребує досконалого знання всіх опублікованих джерел із конкретної теми, що допоможе сформуванню уявлення про рівень її розробки й можливість та доцільність подальшого вивчення [Богдан 2013, с. 54].

Пошук літератури з теми наукової розвідки найкраще розпочинати із систематичних каталогів бібліотек, де вдасться швидше підібрати джерельну базу. Сьогодні, на жаль, рідко молоді люди звертаються до бібліотечних каталогів, будучи переконаними, що все необхідне можна знайти в Інтернеті. Це не завжди правильний вибір, адже наукові періодичні видання, монографії, збірники статей обов'язково розсилаються в центральні, регіональні, університетські бібліотеки. Натомість, не вся наукова література є у вільному доступі у всесвітній мережі, інколи електронну версію потрібно купляти, позаяк безкоштовно, як правило, відкривається обмежена кількість сторінок монографій, а університети лише нещодавно стали виставляти в Інтернет свої наукові вісники, а збірники за минулі роки лишилися неоцифрованими.

Після того, як учень набув певних загальнотеоретичних знань, орієнтується в основних поняттях щодо досліджуваної галузі, слід переходити до конкретного, тобто об'єкта власної розвідки. Опрацьовуючи теоретичні джерела, молодий науковець має з'ясувати, що вже зроблено до нього в цій царині, який аспект його об'єкта вже вивчений, а який потребує детальнішого опису, які класифікації, наприклад, представлені і ким. У процесі ретельного ознайомлення з науковою літературою з теми варто відразу складати бібліографічний опис, зазначати, з якого джерела виписана та чи інша теза, так як пізніше ця важлива інформація може просто загубитися. Слушною буде порада спочатку в квадратних дужках зазначати автора, рік, сторінку/ сторінки, а потім вже перевести посилання у цифрове

позначення, наприклад: [Карасик 1992, с. 345]. На завершальному етапі оформлення роботи прізвище науковця заміниться порядковим номером, під яким автор, в нашому випадку В. Карасик, стоятиме в списку літератури.

Проводячи огляд літератури, що подається в першому розділі, потрібно не просто цитувати думки різних авторів, а дивитися на них крізь призму свого об'єкта, якою мірою той чи інший вислів стосується означеної проблеми. Аналіз цих думок повинен обов'язково закінчуватися виведенням власної концепції, власної дефініції, тобто слід вказати, яким, наприклад, буде робоче визначення, або ж із чим визначенням погоджується юний науковець. Якщо розглядаються різні класифікації в межах аналізованого об'єкта, варто зазначити, що є раціонального в кожній, з чим автор не погоджується, на чію класифікацію буде покладатися. Звісно, набагато важче вивести власне визначення, свою таксономію, проте це значною мірою підвищить рівень виконаної роботи.

Учні часто вдаються до таких помилок, які є полярні за своєю суттю. З одного боку, начитуючись різних думок щодо свого об'єкта і предмета дослідження, вони просто переказують їх, наводять безліч посилань, перетворюючи тим самим теоретичний розділ у підбірку цитат. Це пояснюється тим, що молодий науковець ще не має достатньо досвіду, щоб сформулювати власну позицію, концепцію. З іншого боку, боячись бути звинуваченим у плагіаті і розуміючи, що наукова робота – власне дослідження, а не реферат, учень може зовсім не зважати на думки провідних науковців у певній галузі лінгвістичної науки і формулювати тези, наводити аргументи, не опираючись на вже виведені постулати, таксономії, принципи, стратегії тощо.

Щоб уникнути вищезазначених помилок, правило «золотої середини» стане помічним: серед існуючих концепцій стосовно досліджуваного об'єкта потрібно вибрати ту, яка суголосна особистому баченню проблеми, вказуючи на ті пункти, з якими автор погоджується, і ті моменти, які не достатньо розкриті або ж ідуть врозріз, суперечать власно виведеній теорії.

6. ПІДБІР ТА ВПОРЯДКУВАННЯ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Наукова робота, чи то учнівська, чи студентська, чи навіть написана відомим академіком, не варта уваги, якщо висунуті положення, тези не підкріплені прикладами з матеріалу дослідження. Такі аргументи звучатимуть голослівно і непереконливо. Це свідчить про те, яким важливим етапом наукової розвідки є підбір ілюстративного матеріалу.

Після того, як молодий науковець і його керівник узгодили тему роботи, потрібно, щоб учень зрозумів, що є об'єктом, предметом його наукового пошуку, в іншому випадку він не зможе зробити правильну вибірку. Крім того, слід визначитися із матеріалом дослідження. Наприклад, тема роботи звучить: «Структурно-семантичні особливості висловлень поваги в англomовному політичному дискурсі». Об'єктом цієї роботи є висловлення, які виражають повагу до адресата, предметом – їхні структурні та семантичні особливості. Матеріалом

дослідження слугуватиме англомовний політичний дискурс, щоправда, останній охоплює широкий спектр, тому відразу слід обмежитися тим жанром, звідки відбиратимуться приклади. Ним можуть стати передвиборчі дебати американських президентів, інтерв'ю журналістів із політиками, зустрічі американських чи британських політиків із виборцями тощо.

Візьмемо інший приклад: темою роботи є «Фразеологізми на позначення емоцій у романі Гарпер Лі “Вбити пересмішника”». Об’єкт цього дослідження – англомовні фразеологізми, що позначають позитивні чи негативні емоції, які вибираються методом суцільної вибірки з роману «Вбити пересмішника», який і є матеріалом дослідження. Предмет – це те, з якого аспекту ми дивимося на об’єкт, в конкретному випадку – або семантичні, або структурні, або функціональні особливості цих фразеологічних одиниць.

Варто зазначити, що загалом можливі два підходи до написання учнівської роботи: від теорії до практики і навпаки. Перший означає, що спочатку формується концепція, висувається гіпотеза, наводяться аргументи, які обов’язково підкріплюються прикладами ілюстративного матеріалу. Такий метод може здатися дещо простішим, особливо якщо молодий науковець ознайомився із працями із подібним предметом чи об’єктом дослідження, або ж співзвучна робота написана на матеріалі іншої мови. Так, наприклад, політичний або рекламний дискурс сьогодні активно досліджується в різних мовах, тому взявши за основу дослідження «Прагмасемантичні особливості реклами косметики у французьких журналах», учень легше справиться із такою самою темою, але на матеріалі англійської мови, ніж якби подібної роботи не існувало. Його першочерговим завданням стане підібрати влучні приклади для ілюстрації уже, так би мовити, висунутих кимось іншим тез. Однак, цей підхід до написання наукової праці, крім того, що порушує правила доброчесності, є не виправданим, адже, по-перше, кожна мова унікальна, тому віднайдені структури в одній мові можуть не мати аналогів в іншій. По-друге, далеко не завжди сформульовані тези стосовно одного об’єкта дослідження можна застосувати до іншого.

Другий підхід – це змінена почерговість завдань: спочатку підбираються приклади відповідно до об’єкта дослідження, потім вони аналізуються, формулюються тези. Відібравши фактичний матеріал, юний науковець має зрозуміти, що з ним слід зробити, і до яких висновків він його приведе. Перевага цього підходу в тому, що в учня немає спокуси оглядатися на чужі думки і «припасовувати факти під експеримент».

Приклади ілюстративного матеріалу підбираються з різних джерел: це можуть бути твори британських, американських, канадських, австралійських авторів, якщо дослідження проводиться на основі англомовної художньої прози. Інколи дослідження проводиться на основі лише одного твору, але в цьому випадку він має бути об’ємним, як, наприклад, “The Dark Tower” Стівена Кінга може слугувати для виокремлення лексичних одиниць, які вербалізують емоцію «страх». Через свою жанрову особливість популярністю серед підлітків користується серія

романів Джоан Роулінг про Гаррі Поттера, тому вони можуть бути джерелом для аналізу специфіки жанру фентезі.

Часто джерельною базою стають словники: перекладні, тлумачні, синонімічні, тематичні, якщо наукова робота виконується, наприклад, в галузі термінознавства або перекладознавства. Методом суцільної вибірки проводиться відбір, скажімо, спортивних, музичних, юридичних термінів для дослідження їхніх структурних особливостей. В цьому випадку потрібні спеціальні вузькопрофільні словники: словник музичних, юридичних, геологічних, екологічних і т.п. термінів. Словники стануть в пригоді і для виконання роботи в перекладознавчому аспекті, як то для наукової праці «Особливості перекладу флоронімів». Якщо дослідження виконується в галузі фразеології, то незамінним стане англо-український фразеологічний словник, який знадобиться для відбору і перекладу, наприклад, біблійних фразеологізмів для роботи під назвою «Функціонування біблеїзмів у сучасному американському політичному дискурсі».

Вибірку також можна здійснити і з поетичного, пісенного жанру. Наприклад, якщо тема роботи звучить «Лінгвокультурні ознаки англійських та канадських колискових», то фактичним матеріалом слугуватимуть колискові пісні англійською мовою, які співаються маленьким британцям чи канадцям. На їхній основі учень сформулює особливості структури, визначить семантичне наповнення творів цього пісенного жанру, проведе типологію колискових, виокремить представлені реалії тощо.

Якщо наукова розвідка проводиться у галузі соціо- чи етнолінгвістики, то часто дослідник вдається до опитування, анкетування, заповнені анкети і стануть фактичним матеріалом. Для того, щоб отримати достовірний результат, слід правильно вибирати респондентів: скажімо, ви досліджуєте мовлення американських підлітків в позаурочний час. В такому випадку вашими респондентами повинні бути 13-19-річні американці. Сьогодні не складе труднощів отримати заповнені онлайн анкети якоюсь спільнотою з будь-якої країни. Проте для отримання об'єктивних даних слід правильно сформулювати запитання в опитувальнику.

Розвиток всесвітньої павутини, з одного боку, ставить нові виклики перед суспільством, з іншого – допомагає в різних сферах. Що стосується наукових досліджень, то в мережі Інтернет легко віднайти необхідні теоретичні джерела, крім того, вона все частіше стає джерельною базою для наукових розвідок. Соціальні мережі, блоги, інтернет-форуми заміщують донедавна популярні різножанрові книжки, газети, журнали. Так, наприклад, сучасний молодіжний сленг найкраще проаналізувати на основі англомовних блогів чи Інтернет-форумів, адже вони репрезентують «живе» мовлення, без прикрас, висновки такого дослідження дадуть достовірний результат.

Найсучасніший метод підбірки ілюстративного матеріалу – це використання корпусів, таких собі «електронних бібліотек», «електронного архіву», який вміщує мільярди слів. Для учнів секції «Англійська мова» в пригоді стане Британський

національний корпус (BNC – British National Corpus) і Корпус американського варіанту сучасної англійської мови (COCA – Corpus of Contemporary American English). Ці корпуси включають тексти з журналів, газет, наукових журналів, художніх творів, скрипти до кінофільмів і т. ін. Корпус є потужним лінгвістичним ресурсом і дозволяє здійснювати пошук окремих лексем, словоформ, граматичних форм, словосполучень, отримувати інформацію про частоту одиниці реєстрах, типову сполучуваність, синоніми і т. ін. Натиснувши на пошукову лексичну одиницю, можна відразу отримати всі її вживання у контексті. Отже, робота з корпусами значно полегшує вибірку необхідного матеріалу.

Робота над фактичним матеріалом не закінчується здійсненням вибірки, це лише перший етап, опісля потрібно здійснити обробку матеріалу. Якщо перший етап залежить від об'єкта, то другий – від предмета дослідження. Після того, як в окремому файлі назбиралося достатньо ілюстративного матеріалу, необхідно розсортувати його. Побіжно варто дати пораду ретельно робити відбір, занотовуючи, з якого джерела виписаний той чи інший приклад і відразу правильно оформляти джерело (Sparks, Nicholas “The Notebook”. New York: Warner Books, 1996.), пізніше це полегшить укладання Списку джерел ілюстративного матеріалу.

Наприклад, учень працює над роботою «Фразеологізми на позначення емоцій у романі Гарпер Лі “Вбити пересмішника”». Виокремивши з роману фразеологічні одиниці, що позначають емоції, можна спочатку розмежувати їх на дві групи: позитивні емоції і негативні. Пізніше матеріал сам може підказати, які підкласи ще виділити: серед негативних емоцій можуть бути представлені злість, заздрість, страх, вина, серед позитивних – радість, інтерес, здивування тощо. Робота з фактичним матеріалом на цьому не закінчується, на фразеологізми можна поглянути, наприклад, з позиції структури і виділити номінативні, ад'єктивні, вербальні, тобто в залежності від головного елемента фразеологізма. Слушною стане порада не повторювати ті самі приклади, коли ілюструються різні підкласи, тому прикладів має бути багато, щоб убезпечитися від повтору і представити достовірні результати свого дослідження.

Якщо наукова робота стосується невербальних засобів комунікації, то фактичним матеріалом можуть стати навіть відео. Наприклад, учень формує мовний портрет американського/ британського політика, одним з аспектів якого може стати невербальна поведінка останнього. Для цього варто зробити вдалу підбірку відео, на яких буде представлені такі невербальні знаки, як кінеми очей, губ, жести рук, проксемічні засоби, голосові модуляції, особисті артефакти тощо. Кожне відео має супроводжуватися детальним описом, або ж навпаки – опис того чи іншого невербального засобу комунікації підкріплюється коротким влучним відео.

Отже, ілюстративний матеріал добирається залежно від теми, об'єкта, предмета дослідження. Чим чіткіші і прозоріші приклади, тим об'єктивнішу картину вони створюють і дають достовірніші результати.

7. ОСОБЛИВОСТІ НАПИСАННЯ ВИСНОВКІВ

Висновки до наукової роботи – одна з обов’язкових структурних частин роботи, на яку звертають особливу увагу при її перевірці, оскільки саме в ній описуються результати наукової розвідки. Вона виділяється в змісті та по тексту окремим розділом під назвою ВИСНОВОК і має містити результати проведеного дослідження.

Висновки – це, по суті, доповнений та деталізований вступ. Якщо у вступі вказується мета і окреслюються завдання, то у висновках зазначається, чи вдалося досягти мети за допомогою наперед визначених методів дослідження. Писати висновки – означає струнко і логічно формулювати підсумки проведеної роботи.

Наукова робота може містити ще висновки до кожного розділу, які, зазвичай, досить короткі, складають не більше сторінки. В цьому випадку в кінці роботи слід писати ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ. Останні ні в якому разі не означають «суму» висновків до окремих розділів, які просто скопійовані і розміщені хронологічно. Вони містять той самий зміст, але перефразований, сказаний іншими словами.

Для того, щоб висновки до наукової роботи не суперечили змісту, їх необхідно писати відповідно до цілей і завдань, описаними у вступі. Не зайвим буде вкотре наголосити на актуальності досліджуваної тематики. Висновки викладають у формі міркувань, узагальнень, зауважень автора щодо порушених питань. У жодному разі не потрібно у цій частині роботи викладати нові факти, ідеї та аргументи, які відсутні в основній частині роботи, це нагода наголосити на тому, що в ній вже було сказано. Помилкою є і використання цитат, посилань на інші наукові праці, що допускається у теоретичному й практичному розділах роботи.

Висновки мають бути короткими і лаконічними, без зайвих подробиць. Вони викладаються на 2-3 сторінках і можуть бути оформлені або суцільним текстом, або окремими пронумерованими тезами. Кожна теза може відповідати окремому завданню, сформульованому у вступі. Якщо на початку роботи висувалася якась гіпотеза, у висновку обов’язково зазначається, чи вона підтвердилася. Також потрібно зазначити робоче визначення якогось поняття, якщо таке формулювалося. Якщо була розроблена власна класифікація, її можна подати в цій частині роботи ще раз, але не варто описувати, саме автор дійшов до такого результату. Слушно буде зауважити, що у висновках формулюються тези, які не аргументуються і не ілюструються прикладами. Часто результати дослідження підкріплюються статистичними даними, які слід повторити чітко й лаконічно.

Останніми реченнями висновків автор має окреслити перспективи подальших досліджень, наміри щодо вивчення даної проблематики та його напрями, тобто орієнтири на майбутнє. Можливе вивчення цього самого об’єкта, але з іншого ракурсу, тобто зміна предмета дослідження, можна провести порівняльний аналіз із подібним явищем тощо. Грамотно сформульовані висновки – запорука високої оцінки учнівської роботи.

8. ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СТИЛЮ МОВЛЕННЯ

У дисертаціях, монографіях, наукових статтях, студентських магістерських, дипломних чи курсових роботах та інших жанрах, до яких належать учнівські наукові роботи слухачів МАН, застосовується виключно науковий стиль. Ще перед початком своєї розвідки учень має ознайомитися з основними характеристиками цього стилю, щоб уникнути неточностей у формулюванні своїх думок. Науковий виклад складається загалом із роздумів, метою яких є доведення істин, виявлених у результаті дослідження фактів дійсності.

У науковому стилі виокремлюють такі підстили:

✓ власне науковий (монографія, стаття, наукова доповідь, тези повідомлення);

✓ науково-популярний (виклад наукових даних для нефахівців: книги, лекції, статті у неспеціальних журналах тощо);

✓ науково-навчальний (підручники, посібники, лекції, словники тощо).

Учнівська наукова робота належить до власне наукового підстилю.

Зберігаючи основні ознаки наукового стилю, кожен його підстиль характеризується власними особливостями використання мовних засобів. Натомість, науково-популярний стиль використовує елементи художнього мовлення (різні стилістичні засоби: епітети, метафори, метонімії, порівняння, антитези), щоб зацікавити читача. Що характеризує науково-навчальний стиль – це Доступність викладу матеріалу, спрощеність системи доведень, програмність викладу інформації, спрямована на активізацію мислення учня, поступове, послідовне уведення термінологічної лексики. Власне науковий підстиль має інтернаціональні загальнонаукові терміни, його основне призначення – об'єктивувати наукові відомості і кінцеві результати синтетико-аналітичного перероблення даних. Основною його функцією є пояснення наукової ідеї.

Мова наукової літератури передбачає особливо строгі вимоги щодо дотримання норм, що сприяє посиленню логічності викладу матеріалу. Так як мета наукових творів – ознайомлення читача з результатами досліджень учених у різних галузях знань, то їй підпорядковані спосіб подачі матеріалу і, відповідно, мовні засоби, які використовувались. Останні повинні забезпечувати повне й точне осмислення теми, послідовність і взаємозв'язок думок. Усі міркування автора мають спрямовуватися на те, щоб переконливо обґрунтувати висновки, результати, яких було досягнуто під час наукової розвідки. Чітка послідовність мислення автора передбачає насамперед не емоційно-чуттєве, а логічне сприйняття наукового твору, тому емоційно-експресивні мовні засоби не повинні бути в ньому домінантними.

Основними ознаками наукового мовлення є:

- ясність (зрозумілість) і предметність тлумачень;
- логічна послідовність і довідність викладу;
- узагальненість понять і явищ;
- об'єктивний аналіз;

- точність і лаконічність висловлювань;
- аргументація і переконливість тверджень;
- однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень;
- докладні висновки.

Ясність наукового стилю визначають як його зрозумілість. Вона забезпечується точністю та логічністю викладу. Підкреслена логічність наукового стилю виявляється в несуперечливості висловлювання, послідовності, в його аргументованості й доказовості, побудові мовлення відповідно до законів логіки зі збереженням зв'язків реальної дійсності. Першою умовою логічності мовлення є логічність мислення. Вона передбачає вміння його дисциплінувати, міркувати послідовно, спиратись на попередні етапи мислення, розвивати наступні, шукати джерела і причини явищ.

Другою умовою логічності мовлення є знання і правильне використання мовцями мовних засобів, за допомогою яких можна точно передати предмет і думку про нього, досягти смислової зв'язності мовлення, уникаючи суперечливості у викладі матеріалу. Точність і однозначність наукового стилю формуються на основі зв'язку мовлення з дійсністю і мисленням, що досягається за умови глибокого знання мовної системи, предмета мовлення і вироблених мовленнєвих навичок. Точність мови – відповідність змісту мовлення реальним особам і системі понять про них. Об'єктивність викладу в науковому стилі можна досягти, якщо зважено оцінити ступінь дослідження проблеми, способи її розв'язання, ефективність певної теорії, рівень завершеності її вивчення й обґрунтованість результатів.

Науковий стиль писемного мовлення характеризується:

- великою кількістю наукової термінології;
- наявністю схем, таблиць, графіків, діаграм;
- вживанням абстрактних, переважно іншомовних слів;
- уживанням наукової фразеології, стійких термінологічних словосполучень;
- залученням цитат і посилань на першоджерела;
- здебільшого відсутністю авторського індивідуального стилю й емоційно-експресивної лексики;
- наявністю точної композиційної структури тексту (поділ на розділи, частини, пункти, підпункти, параграфи, абзаци із застосуванням всякого роду нумерації);
- наявністю безособових, узагально- чи неозначено-особових речень, дієприслівникових й дієприкметникових зворотів, які додатково описують дії, предмети та явища;
- переважанням монологічних текстів;
- переважанням складних речень різного типу: складносурядних і складнопідрядних, стандартних виразів (кліше).

Особливу увагу при формулюванні своєї думки молодому науковцю слід звернути на синтаксис наукового стилю. Він має яскраво виражений книжний

характер, чітко організовану будову речень, без чого неможливо було б висловити складну логічну структуру думок.

Важливою рисою синтаксису наукової мови є переважання розлогих складних речень із чітко вираженим складносурядним або складнопідрядним зв'язком (*що, оскільки, в наслідок того, у зв'язку з тим, бо, тоді як* тощо), розгалуженою системою відокремлених зворотів (особливо дієприкметникових та дієприслівникових). Особливо поширеними є складнопідрядні речення, зокрема з причинно-наслідковим зв'язком. Вони найбільше відповідають специфіці наукового викладу. В науковій літературі поширені безособові, неозначено-особові речення, які використовуються для описування явищ, фактів, процесів. Еліптичні речення у науковому стилі майже не використовуються, зокрема ті, що належать до емоційно-експресивних засобів мовлення. Часто вживаються розповідні речення, досить рідко – питальні, окличні майже не використовуються, оскільки вони несуть емоційне забарвлення.

У науковому тексті значно частіше трапляються складнопідрядні, ніж складносурядні речення. Це пояснюється тим, що в підрядних реченнях прослідковуються умовні, причинно-наслідкові, часові та інші зв'язки. Крім того, окремі частини у складнопідрядному реченні тісно пов'язані між собою. Натомість частини складносурядного речення незалежні одна від одної, вони ніби створюють окремі ланки, які легко перегруповуються.

При описі явищ, фактів і процесів у науковому стилі майже ніколи не вживаються емоційно забарвлені слова чи вигуки. Експерименти описуються за допомогою пасивних конструкцій. Такий синтаксис уможливорює читачеві сконцентруватися на самій дії, процесі, при цьому суб'єкт лишається невизначеним, в наукових текстах зазначати його необов'язково.

Стосовно композиційної складової наукового стилю ще однією її особливістю є посилання і цитати. Щодо типу мовлення сучасні наукові тексти монологічні, вживаються вони в усній та писемній формах, писемна переважає, тобто стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Виклад, як правило, ведеться від третьої особи, позаяк увага зосереджується на змісті і логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті. Форми першої і другої особи займенників однини дуже рідко використовуються, натомість вживається «ми».

Мовні засоби теж мають свою специфіку в науковому стилі. Загальнонаукова лексика й терміни, загальнонавчальні слова характеризують особливості стилю творів, у яких іде мова про досягнення науковців чи результати досліджень. У таких текстах синонімів майже немає, а слова вживаються у своїх прямих значеннях. Зі стилістичних засобів переважають порівняння, вони сприяють виразнішому уявленню про предмет викладу.

Що стосується фразеології наукової мови, то її функція, по-перше, встановлювати логічні зв'язки між частинами висловлювань (наприклад, такі стійкі словосполучення, як: *на підставі отриманих даних, як показав аналіз, підсумовуючи вище сказане, навести приклади, звідси випливає, що* тощо); по-друге,

будучи термінами, – позначати певні поняття (*сполучуваність лексем, ізоморфні й аломорфні риси, мертва мова* тощо).

Через те, що на лексичному і фразеологічному рівнях спостерігається велика кількість термінів із різних галузей знання, то ці тексти носять виразно іменний характер, адже саме іменники становлять більшість термінологічної лексики. Наукові твори також насичені абстрактною лексикою, так як наука оперує не образами, а поняттями.

Науковий стиль характеризується вживанням слів і усталених словосполучень, які допомагають послідовно й логічно пов'язати між собою окремі елементи тексту (*крім цього, таким чином, однак, з іншого боку, у свою чергу, по-перше, по-друге, на підставі отриманих даних, описаний вище, наведені результати, як показало дослідження та інші*). Особливо варто виділити слова, які свідчать про об'єктивність наведеної інформації (*вважають, переконані, думають, стверджують,*), ступінь вірогідності (*здається, вірогідно, дійсно, зрозуміло*). Згадані мовні звороти надають висловлюванню відносності, тоді як абсолютні твердження вимагають від автора відповідальності.

На морфологічному рівні науковому стилю властиві розширені функції іменників і прикметників на фоні низького рівня використання дієслів. У науковій прозі широко представлені відносні прикметники, оскільки саме вони визначають потрібні ознаки понять максимально точно, на противагу якісним прикметникам. Відносні прикметники не утворюють ступені порівняння, а якісні прикметники в наукових текстах вживаються переважно в аналітичних формах вищого і найвищого ступенів порівняння, щоб витримувати однаковий стиль мовлення (*(най)більш, (най)менш*).

Наукова мова вирізняється також низьким ступенем експресивності. Переважна форма оцінки – констатація ознак, властивих явищу чи предмету. Тому більшість прикметників є частинами термінологічних виразів (*іллокутивна сила, аломорфні риси, перформативне дієслово*).

Щодо дієслів у наукових текстах, то тут широко застосовуються форми недоконаного виду минулого часу дійсного способу (*розглядали, спостерігали*), оскільки вони не фіксують ставлення до описуваної дії на момент висловлювання. Рідше застосовуються дієслова умовного способу і майже ніколи – наказового. Часто використовуються зворотні дієслова, пасивні конструкції, що зумовлено необхідністю підкреслити об'єкт дії, предмет дослідження (*у цьому розділі описуються...*).

Серед займенників переважають вказівні (*цей, той, такий, який, котрий*), які конкретизують предмет і логічно зв'язують частини висловлювання. Неозначені займенники в науковому тексті майже не використовуються через неконкретність їхнього значення (*якийсь, котрийсь*).

На позначення суб'єкта дослідження в науковій мові зазвичай використовується особовий займенник *ми* і відповідні похідні словосполучення (*на нашу думку*). Проте не слід зловживати надто частим їх використанням, щоб

замінити їх вживають неозначено-особові речення (*Спочатку збирають фактичний матеріал... тощо*), форму викладу від третьої особи (*Автор вважає...*), безособові форми на *-то, -но* (*здійснено аналіз, визначено напрями*).

Разом з екстралінгвістичними (позамовними) засобами (графіками, схемами, формулами, ілюстраціями, діаграмами, статистичними підрахунками) правильне використання частин мови в науковій праці допомагає подати необхідну інформацію стисло, лаконічно, наочно.

Підсумовуючи всі зазначені вище характеристики наукового стилю, варто ще раз наголосити на обов'язковості його дотримання при написанні учнівської наукової роботи. Лише за умови поєднання глибокого змісту із доречною формою викладу наукове дослідження може бути високо оцінене.

9. ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ

Заочне оцінювання учнівської наукової роботи проводиться відповідно до Правил проведення III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 06.04.2020 № 481.

Ретельно ознайомившись із роботою, члени журі пишуть детальну рецензію із висновками і рекомендаціями. Максимально учень може отримати 20 балів за роботу, які розподіляються за критеріями, що подані нижче.

1. Актуальність, аргументованість вибору теми дослідження, наукове/прикладне значення роботи. Оцінюючи роботу за цим критерієм, члени журі звертають увагу на те, чи тема розвідки актуальна, яким чином це аргументовано. У вступі варто зазначити, що вже вивчалось в обраній темі, які науковці працювали у цій царині, що саме аналізували, чи обраний об'єкт ставав окремим дослідженням. Якщо відповідь на останній пункт позитивна, потрібно вказати на наукові праці, що присвячені об'єкту, який його аспект у них проаналізований і що нового автор збирається внести до вивчення своєї теми. Аргументуючи свій вибір, необхідно чітко сформулювати мету й окреслити завдання, які будуть розв'язані впродовж роботи. Вагомість цього критерію – 0,15.

2. Системність та повнота розкриття теми дослідження. Щодо цього пункту – важливим є принцип послідовності. Тему потрібно розкривати від загального до конкретного, ніби нанизуючи деталі. Спочатку слід визначити місце об'єкта дослідження серед подібних в обраній галузі, окреслити теоретичні засади досліджуваної проблеми, а далі переходити до безпосереднього аналізу предмета: чи то лексико-семантичні, чи стилістичні ознаки, структурно-функціональні чи прагматичні характеристики об'єкта дослідження. Якщо один із аспектів теми не розкритий, робота вважатиметься неповною. В цьому критерії також враховується, як автор засвідчує висунуті тези прикладами з джерел ілюстративного матеріалу. Якщо аргумент не підкріплюється прикладом, він вважається голослівним і не має права на науковість. Вагомість критерію – 0,2.

3. Вміння чітко і ясно викладати свої думки, критично осмислювати використані джерела. Перевіряючи учнівську роботу, члени журі беруть до уваги, як автор володіє метамовою дослідження, чи доречними термінами він оперує і чи контекстуально правильно вони вживаються. Інколи молоді науковці «грішать» надмірним використанням термінології, що призводить до штучності, надмірної затеоретизованості викладу. Журі уважно вивчає список використаної літератури і перевіряє, чи на всі пункти є посилання по тексту, і навпаки: чи всі покликання знаходять свого автора в бібліографії. Також важливим моментом, який враховується, є те, чи доречними є використані джерела, чи провідні науковці не залишені поза увагою дослідника. Вагомість критерію – 0,25.

4. Рівень виконання завдань, їх відповідність меті дослідження. Зважуючи цей критерій, журі оцінює, наскільки юному досліднику вдалось реалізувати поставлену мету та виконати окреслені завдання відповідно до обраної теми дослідження. Вагомість критерію – 0,2.

5. Відповідність вимогам оформлення наукових робіт (науковий стиль мовлення, наявність всіх структурних елементів, коректність оформлення джерел та цитування, грамотність). Цей критерій свідчить про те, що змісту надається значно більша увага, ніж формі, і все ж увесь матеріал має бути структурований за розділами, оформлений згідно з визначеними нормами, про які писалося вище, у розділі «Технічні вимоги до оформлення наукової роботи». Важливим є спосіб подачі матеріалу – стиль викладу повинен бути науковим, про що детально описано в розділі «Особливості наукового стилю мовлення». Вагомість критерію – 0,2.

10. ЗАХИСТ РОБОТИ

Найвідповідальніший, а для більшості учасників конкурсу науково-дослідницьких робіт найтривожніший момент – це день захисту. Це саме той момент, коли потрібно представити перед членами журі свій «продукт». Позаду залишилися місяці творчого пошуку, натхненної праці, а інколи зневіри, коли не вдається зреалізувати поставлені завдання. Але все ж напередодні юний науковець має зібратися з думками, написати гарний виступ, ще раз переглянути свою роботу, щоб бути готовим до запитань.

Захист – це одноосібна праця самого молодого науковця, він показує, наскільки останній орієнтується в темі своєї розвідки, оперує метамовою дослідження, вміє відстояти свою думку, аргументувати свій вибір. Захист наукового дослідження проходить у два етапи: постерний захист роботи та участь у науковій конференції.

Постерний захист – це безпосереднє спілкування учня з членами журі у формі питання – відповідь. Під час постерного захисту оцінюється дослідницький характер проекту, доцільність та коректність використаних методів дослідження, відповідність висновків поставленим завданням, ступінь самостійності і особистий

внесок автора в дослідження, презентаційні навички, відповідність постера вимогам. Для представлення проєкту учаснику надається до 3 хвилин, на відповіді журі від 7 до 15 хвилин.

Сам постер – це вертикальний плакат формату А0 (841-1185мм), який оформлюється англійською мовою. Обов'язковими елементами постера є мета і завдання дослідження, матеріали та методи його виконання, об'єкт, предмет, результати та висновки. Саме постер є відправною точкою комунікації учня з членами журі [13]. Зразок постера розміщений в Додатку 6. Постерний захист оцінюється максимально у 45 балів.

Наукова конференція передбачає презентацію учасником лише найсуттєвіших результатів роботи перед журі та іншими членами секції. Вона дозволяє оцінити вміння обирати основне і публічно його представляти. Наукова конференція спрямована на розуміння того, як оприлюднюються та поширюються наукові знання. **Варто зазначити, що виступ на науковій конференції не повинен дублювати постерний захист** [13]. Виступ на конференції оцінюється у 35 балів.

Свій виступ на науковій конференції учасники можуть супроводжувати мультимедійною презентацією у програмі Power Point. Це гарна ідея, але треба вдумливо підійти до її створення: інформація, розміщена на слайдах презентації, не повинна повторювати, лише доповнювати, візуалізувати тези, які включені у виступ. Оптимальна кількість слайдів – 10-12, не варто переобтяжувати присутніх зайвою інформацією чи картинками. Доречно, наприклад, на слайдах подавати ілюстративний матеріал, оскільки приклади, зокрема довгі речення з художнього твору, важко сприймаються на слух, особливо, якщо учень неправильно вимовив те чи інше слово, натомість, на слайді можна виділити, підкреслити аналізовані моменти. Якщо учень підготував презентацію, не варто представляти ще й друковану продукцію, це навпаки, стане відволікаючим моментом. Учні отримують додаткові два бали за наявність, доцільність і якість додаткового матеріалу.

Кількість балів, отриманих за виступ на науковій конференції, залежить і від його побудови, від того, як учень розмістить матеріал, щоб максимально точно донести до журі основну ідею. Матеріал має бути викладений в логічній послідовності, чітко розмежовуючи напрацювання своїх попередників і зазначаючи, що було запозичено від них, як і власні здобутки. Тобто важливо критично проаналізувати досліджувану проблему і виявити особистий внесок у її розв'язання.

Учень повинен вільно володіти матеріалом, проте це не означає, що виступ обов'язково треба вивчити напам'ять, науковий стиль передбачає комбінування усної оповіді із читанням тексту. Звісно, деякі фрагменти повинні вільно проговорюватися, без підглядування в текст, але складні визначення, класифікації, цитати, приклади із художньої літератури можна зачитувати (хоч, як зазначалося раніше, ілюстративний матеріал найкраще вивести на екран у презентації, або підготувати роздатковий матеріал задля економії часу). Зайве нагадувати про

грамотність викладення матеріалу. Після того, як виступ написаний, його необхідно перевірити щодо помилок: граматичних, стилістичних, синтаксичних тощо. Крім того, потрібно взяти до уваги фонетичний складник: тест представляється усно, тому перевіривши транскрипцію всіх складних слів, завчивши її, а також розставивши паузи, учень забезпечить себе від помилок у вимові. Доцільно буде прорепетирувати сам текст виступу, щоб пересвідчитися, що він займає не більше 7 хвилин, відведених на представлення усної доповіді.

Ще одним критерієм, який впливає на загальне враження від виступу, є кваліфіковане ведення дискусії. Після виголошення усної доповіді на конференції настає час обговорення, тобто запитань-відповідей від членів журі, а також від усіх учасників. Запитання можуть бути різнопланові – як правило, журі цікавляться дослідженням, заглиблюються в деталі, а також можуть перевірити, як учень орієнтується загалом в тій галузі філології, в якій виконана робота: семантиці, прагматиці, соціолінгвістиці, когнітології, дискурсознавстві тощо. Тобто учень може навіть передбачити, які запитання йому поставлять. Слухати виступ один одного учасникам вкрай необхідно, щоб грамотно сформулювати своє запитання, адже саме його змістовність береться до уваги, недоречно запитувати про те, що згадувалося у виступі. Щодо відповіді – вона повинна бути вичерпною і по суті.

Успішне проходження всіх цих етапів неможливе без вільного володіння англійською мовою. Учень може перевірити свої знання виконавши завдання в додатку 6, де подані матеріали для самопідготовки.

Отже, взявши до уваги вище названі критерії, автор вже написаної наукової роботи може ретельно підготувати свій постерний захист та виступ на науковій конференції й гідно його представити перед журі. Останні оцінюють учасника, звертаючи особливу увагу на культуру мовлення учня, його лінгвістичну грамотність і асертивну комунікативну поведінку. Лише відповідність усього цього нормам забезпечить автору успіх під час захисту свого наукового дослідження.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти, науки та молоді Волинської облдержадміністрації
Комунальна установа «Волинська обласна мала академія наук»

Відділення: Мовознавство
Секція: Англійська мова

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ТВОРІВ ДИТЯЧОГО ПОЕТИЧНОГО ЖАНРУ

Роботу виконала:

Місюк Юлія Василівна,

учениця 11 класу комунального закладу

«Луцька загальноосвітня школа

I-III ступенів № 15»

Луцької міської ради Волинської області

Науковий керівник:

Гончарук Світлана Вікторівна,

кандидат філологічних наук,

доцент Східноєвропейського

національного університету

імені Лесі Українки,

керівник секції англійської мови

комунальної установи «Волинська

обласна Мала академія наук»

ЗРАЗОК НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ТВОРІВ ДИТЯЧОГО ПОЕТИЧНОГО ЖАНРУ

Місюк Юлія Василівна,

Волинське територіальне відділення МАН України, комунальна установа
«Волинська обласна Мала академія наук»,

комунальний заклад «Луцька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
№ 15» Луцької міської ради Волинської області, 11 клас

Науковий керівник: **Гончарук Світлана Вікторівна,**

кандидат філологічних наук, доцент Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки, керівник секції англійської мови
комунальної установи «Волинська обласна Мала академія наук»

Основним напрямком виховного процесу сьогодення стає соціалізація особистості. Розвиток дитини відбувається шляхом засвоєння норм і цінностей соціуму. Однією із таких цінностей і є дитячий фольклор як невід’ємна складова практичної педагогіки народу, морально-етичної основи розвитку особистості. Тому **актуальним** вбачаємо аналіз таких малодосліджених жанрів дитячого фольклору, як потішки, дражнилки та лічилки, які є засобами соціокультурної інтеграції та розвитку особистості.

Мета дослідження полягає в тому, щоб виявити семантико-функціональні особливості текстів потішок, дражнілок та лічилок в контексті англійської культури.

Реалізація окресленої мети передбачає розв’язання наступних **завдань**:

- ✓ дослідити поняття дитячого фольклору в наукових дефініціях та студіях;
- ✓ охарактеризувати жанрову специфіку потішок, забавлянок;
- ✓ визначити функції дражнілок;
- ✓ розглянути специфіку англійських лічилок;
- ✓ проаналізувати мовні особливості малих поетичних жанрів дитячого фольклору.

Лексичний склад англійських пестушок поповнюється за рахунок лексико-семантичних груп, які позначають назви частин тіла людей і тварин; назви рослин, тварин, риб, птахів, комах; назви предметів побуту; власні назви казкових персонажів.

Дитячі дражнилки є явищем закономірним і розповсюдженим у англійських дітей. Об’єкти насмішок у неіменних дражнилках поділяються на такі тематичні групи:

- 1) зовнішність (комплексія тіла, зріст, колір волосся, дефекти тіла);
- 2) внутрішні якості (риси характеру, розумові здібності).

В англійських дражнилках присутнє переінакшування імен, образливі прізвиська-прикладки до імені, гіперболи, абсурдне і комічне.

У сучасних дітей у більшій шані, ніж інші форми фольклору, стає лічилка. Для композиції лічилки властиві такі форми: зачин, який виражається найчастіше в рахунку; процес, який починається фактично від самого зачину, тримається за нього і розвиває тему; вихід.

Серед моделей розвитку сюжетної лінії у текстах англійських лічилок було визначено чотири основні моделі: ланцюжок, віяло, виделка, коло. Лексичну специфіку, яка притаманна саме цьому жанрові дитячого фольклору, складають групи лічилок на позначення чисел та елементів зауму.

Отже, всі досліджувані поетичні жанри дитячого фольклору відображають звичаї і традиції англійського народу, несуть інформацію про його світогляд, побут та сфери діяльності, знайомлять із реаліями країни.

Ключові слова: дитячий фольклор, пестушки, забавлянки, дражнили, лічилки.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ

Книга одного автора

Гейман Н. Скандинавська міфологія / пер. з англ. М. Бакалова. Київ: КМ-БУКС, 2018. 256 с.

Книга двох авторів

Гокінг С., Гокінг Л. Джордж і таємний ключ до Всесвіту / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Вид-во Старого Лева., 2016. 312 с.

Книга трьох авторів

Гейтенко В. В., Пристинський В. М., Пристинська Т. М. Педагогічний супровід підлітків старшого шкільного віку у середовищі асоціальних й антисоціальних неформальних молодіжних організацій : моногр. / Держ. ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т», н.-д. лаб. взаємодії духов. й фіз. виховання дітей та підлітків. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 299 с.

Книга чотирьох авторів

Андрейчин М. А., Крушельницький О. Д., Копча В. С., Огороднічук І. В. Військова епідеміологія з епідеміологією надзвичайних ситуацій. Тернопіль: Укрмедкнига, 2015. 320 с.

Книга п'яти і більше авторів

Кітч у мистецтві, етосі та вихованні : колект. моногр. / відп. ред., керівники проекту: Г. Гжибек, Т. Дубровний, Ш. Сівек / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів: Растр7, 2019. 144 с. збірник Бізнес і права людини: основні виклики для нових демократій: зб. статей і тез: матеріали до Панел. дискусії, 25 верес. 2019 р., Харків. міжнар. юрид. форум, 24–28 верес. 2019 р. / упоряд. О. О. Уварова. Харків: Право, 2019. 128 с.

Багатотомна книга

Кримський А. Ю. Вибрані сходознавчі праці. В 5 т. Т. 4. Іраністика / НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського. Київ: Стилос, 2008. 387 с.

Дисертація та автореферат дисертації

Сталінська Г. Д. Вінтажний інтер'єр: генеза та принципи формування : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.07 / ; Харків. держ. акад. дизайну мистецтв. Харків, 2019. 400 с.

Костюк О. П. Зачіска як культурно-антропологічний феномен у контекстах ініціації: автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 21 с.

Матеріали конференцій

Проблеми матеріалознавства та інженерії поверхні: тези конференції MSSE2019. Конференція молодих науковців з матеріалознавства та інженерії поверхні, 25–27 вересня 2019 р. / відп. ред. В. Р. Скальський; НАН України, Фіз.мех. ін-т ім. Г. В. Карпенка. Львів : Бона, 2019. 206 с.

Стаття із продовжуваного видання (наукового журналу)

Кравченко О. М. Космофізика – нова методологія. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні науки. 2014. Вип. 203(1). С. 94–101.

Стаття з періодичного видання (журнал, газета)

Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. Голос України. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7.

Рецензія

Павлів В. «Медіаетика»: про унікальність та універсальність професійного досвіду. Наукові записки УКУ. 2015. Ч. 6 : Журналістика. Медіакомунікації, вип. 1. С. 209–212. Рец. на кн.: К. Г. Крістіанс, М. Факлер, К. Б. Річардсон та ін. Медіаетика: практичні випадки та моральні міркування / пер. з англ. Олег Король; наук. ред. Ніна Зражевська. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. 592 с.

Електронні джерела

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/para4202> (дата звернення: 12.12.2019)

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

ФОРМУЛЮВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Проблема / назване явище заслуговує на особливу увагу серед науковців...
- Проблема є актуальною на сучасному етапі розвитку науки...
- Проблема відноситься до найактуальніших...
- Проблема давно є на часі...
- Проблема є дискусійною...
- Проблема є не досить розробленою...
- Проблема є мало розробленою / недослідженою...
- Проблема є цілком на часі...
- Проблема заслуговує на особливу увагу...
- Проблема не була об'єктом спеціального вивчення...
- Проблема перебуває у центрі уваги...
- Проблема посідає важливе місце...
- Проблема фрагментарно висвітлювалася в...
- Проблема цілком є не вирішеною...
- Уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання...

ОПИС ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОБЛЕМИ

- Прийнято вважати, що...
- Загальновідомо, що...
- На думку (кого?)...
- Згідно з поглядами (кого?)...
- Як вважають (вважає)...
- Наявні погляди щодо цього питання можна класифікувати так...
- Дослідженням цієї проблеми у різні часи / періоди займалися...
- Цих поглядів дотримуються (дотримується)...
- Гіпотезу / припущення про... висунув / запропонував...
- Початок тенденції саме такого вивчення поклав...
- Нову концепцію (ідею, теорію, гіпотезу) розробили...

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

- Метою є встановити (встановлення)...
- Метою є визначити (визначення)...
- Мета статті полягає у порівнянні...
- У статті вивчаються / виявляються / з'ясовуються...
- Мета статті – проаналізувати / описати / схарактеризувати / виявити / порівняти / узагальнити / систематизувати...

- *Метою роботи є дослідження...*

ПЕРЕХІД ДО ЗАВДАНЬ

- *Поставлена / сформульована мета вимагає / передбачає розв'язання цілої низки конкретних завдань, а саме:...*
- *Для реалізації мети поставлено такі завдання...*
- *Мета зумовила конкретні завдання, а саме:...*

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ

- *проаналізувати (методику, закономірності, тенденції, проблеми, роль, можливості, реалії та перспективи)...*
- *виявити закономірності...*
- *дослідити особливості...*
- *встановити (закономірності, тенденції, основні закони, принципи, системні ознаки, параметри)...*
- *класифікувати...*
- *описати (особливості, проблеми, параметри, ознаки, структуру, співвіднесеність, зв'язок, аспекти, засади, тенденції)...*
- *обґрунтувати (теорію, тезу, погляди науковців на..., концепцію, перспективи, систему, шляхи розв'язання проблеми)...*
- *узагальнити (досвід, висновки, результати попередніх досліджень, результати експерименту, експериментальні дані, статистичні дані, матеріали дослідження)...*
- *розглянути (проблеми, особливості, параметри, ознаки, структуру, зв'язок, сутність, основні принципи, засади, характер, аспекти, механізми)...*
- *з'ясувати (причини, сутність, особливості, умови, характер, природу й структуру, місце й роль, основні принципи, параметри, закономірності)...*
- *порівняти (позиції, результати, погляди, параметри, різні підходи, наукові концепції, якості, ознаки, функції, дефініції)...*
- *охарактеризувати (сутність, сучасний стан, значення, механізм, основні напрямки, особливості, передумови, якості, причини, принципи)...*
- *відстежити (процес, логіку, факти, причини, можливості, умови)...*
- *запропонувати (нові підходи, шляхи розв'язання проблеми, класифікацію, рекомендації, нові методики дослідження)...*
- *сформулювати (закони, принципи, завдання, правила, висновки, рекомендації щодо, позицію щодо)...*
- *навести (теорію, загальну характеристику, вагомий статистичний матеріал, відомості, характеристики, класифікації, типології)*

ПЕРЕХІД ДО ОСНОВНОГО ВИКЛАДУ МАТЕРІАЛУ

- Є підстави вважати...
- Перевіримо висунуте припущення...
- Однією з найважливіших особливостей досліджуваного об'єкта є...

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє проілюструвати певні спостереження...

Матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати / узагальнити / уточнити / конкретизувати / класифікувати / провести нову таксономію...

- Вдалося зафіксувати / з'ясувати / помітити певні закономірності...

ЛОГІЧНІ ПЕРЕХОДИ ВІД ОДНОГО АСПЕКТУ ДО ІНШОГО

Як було сказано (показано, зауважено, зазначено, встановлено, виявлено, з'ясовано)...

- Як свідчать дані (результати)...
- Як уже вказувалося / підкреслювалося вище / раніше...
- Вище йшлося про...
- Згідно з цим...
- Відповідно до цього...
- У зв'язку з цим...
- У зв'язку з викладеним вище...
- Далі з'ясуємо...
- У такий же спосіб знаходить свій вияв...

ДОПОВНЕННЯ АБО УТОЧНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

- також...
- при чому...
- при тому...
- разом з тим...
- крім того...
- більше того...
- до речі...
- між іншим...
- головним чином...
- особливо...
- точніше...
- маємо на увазі...
- по суті...
- втім...
- (у)все-таки...
- тим більше, що...
- у тому числі...
- тобто...

- *а саме...*

ПОРІВНЯННЯ АБО ПРОТИСТАВЛЕННЯ

- *однак...*
- *проте...*
- *але...*
- *так само...*
- *так само, як і...*
- *не лише..., але й...*
- *порівняно з...*
- *на противагу (чому?)...*
- *навпаки...*
- *аналогічно (до чого?)...*
- *таким же чином...*
- *з одного боку..., з іншого боку...*
- *у той же час, як...*
- *разом із тим...*
- *тим більше, що...*

МОВНІ КЛІШЕ ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

General introduction

Research on ___ has a long tradition
 For decades, one of the most popular ideas in ___ literature is the idea that ___
 Recent theoretical developments have revealed that ___
 A common strategy used to study ___ is to ___
 This research constitutes a relatively new area which has emerged from ___
 These approaches have been influential in the field because of ___
 This is the field of study that deals with ___
 Most of the theories of ___ are however focused on explaining ___
 The field has gradually broadened as ___
 This field of study is sometimes referred as ___
 This thesis considers the field of ___ as the main subject of its study
 One of the major topics to be investigated in this field is ___
 This field is maturing, with a wealth of well-understood methods ___
 The field has met with great success in many problems ___
 This is not particularly new and has been used for many years in the field of ___
 This has been widely adopted in the field of ___
 This phenomenon has been widely observed
 A common technique is to ___
 There are several common kinds of ___

Problem definition

This seems to be a common problem in ___
 The main problem is that ___
 There is a further problem with ___
 One primary problem with ___ is that ___
 The foremost problems are the facts that ___
 This makes up for the problem of ___
 This is a complex problem and to simplify it requires ___
 A challenging problem which arises in this domain is ___
 These problems are difficult to handle ___
 This is typically a complex problem ___
 A well-known problem with ___ is that it does not take into account the ___
 One of the problems is that it considers only the ___
 This appears as a more straightforward problem compared to the ___
 This turns out to be even more problematic because ___
 This poses some problems when carrying out the ___
 This problem has attracted more attention in the field of ___

Unfortunately, this approach results in problems related to __
 These constraints make the problem difficult to __
 Most of the research in this field is aimed at solving this problem.
 This remains an open problem in the area.
 This problem has received substantial interest.
 These examples highlight the problem that __

Gaps in literature

There is no previous research using __ approach.
 As far as we know, no previous research has investigated __
 There has been less previous evidence for __
 Other studies have failed to __
 No study to date has examined __
 Only a few studies have shown __
 However, __ has rarely been studied directly.
 Moreover, few studies have focussed on __
 In particular no study, to our knowledge, has considered __

Problems solution

One way to overcome these problems is to __
 There are many alternative methods available for solving these problems.
 In order to rectify the problem of __
 A solution to this problem is proposed in __
 One approach to solve this problem involves the use of __
 An alternative approach to the problem is __
 A number of works have shown that this problem can be overcome by using __
 To overcome this problem, some approaches have been made __
 One way of recovering from this problem could be to __
 This has been proposed to surmount the problems caused by __
 A different approach to the traditional problem is given in __
 A whole range of different approaches to the problem are available.
 These techniques have potential to solve contemporary problems in __
 We should tailor specific solutions to specific problems __
 The standard solution to the problem is based on __
 The solution proposed here addresses only the problem of __
 There have been several attempts to solve the problem __
 There exist many methods for dealing with this problem __
 Broadly speaking, the problem can be addressed by __
 One of the simplest ways of tackling this problem is __
 In general, this problem can be tackled in two different ways.
 Other approaches have been shown to cope with the problem more efficiently.
 We will review the main approaches to solve this problem.

Recently, a more general solution has been proposed for this problem.
 This strategy is not uncommon in this kind of problems.
 This is how the problem can be tackled ___
 It is clear that the problem could be easily tackled by ___

Study motivation

It would be of special interest to ___
 We therefore analyzed ___ and investigated whether ___
 For this study, it was of interest to investigate ___
 We investigated whether ___ can be partly explained by ___
 To examine the impact of ___, we tested ___
 We have investigated the effect of ___
 We characterize different aspects of ___
 One way to investigate ___ was to ___
 A new approach is therefore needed for ___

Aims and objectives

The aim is to develop more sophisticated methods for ___
 The aim of this work is to develop ___
 The aims in this chapter are twofold: First ___, Second ___
 For our first goal, we focus on two problems ___
 The aim here is to investigate ___
 The overall goal of this thesis was to pursue ___
 After defining the problem we explain the goals of the thesis.
 With this aim in mind, in this paper we present a new method for ___
 Our research aims at finding a solution for this challenging problem of ___
 There is no overall goal, apart from ___
 There are too many simultaneous goals making it difficult to ___
 One of the major aims of this work was to create ___
 The main objective is to investigate methods for improving ___
 The objectives were partially met by developing a method to ___
 The objective is to demonstrate the feasibility of ___
 One of the objectives is to improve the ___

Significance and advantages of your work

This thesis has made a number of significant contributions to the field of ___
 The contributions made should be of wide interest.
 The first main contribution proposed in this field is a ___
 The main achievements, including contributions to the field can be summarised as follows: ___
 It has numerous advantages as explained here ___
 It has significant benefits in terms of ___

There is a clear advantage in following the methods of ___
 This has particular advantages over other ___
 All of these advantages make it particularly valuable in ___
 This gives a significant advantage because ___
 The main advantage compared to previous method is ___
 This presents some practical advantages.
 One practical advantage of the method is that it can be used in ___
 The most important advantage of this method is that it can perform very well in ___
 The main advantage is that we are able to ___
 To give some idea of the benefits of this method ___
 The additional advantage of using this method is that it results in ___
 These are the main advantages of this method.

Findings

From the short review above, key findings emerge: ___
 We describe the results of ___, which show ___
 This suggests that ___
 We showed that ___
 Our findings on ___ at least hint that ___
 This is an important finding in the understanding of the ___
 The present study confirmed the findings about ___
 Another promising finding was that ___
 Our results demonstrated that ___
 This result highlights that little is known about the ___
 A further novel finding is that ___
 Together, the present findings confirm ___
 This analysis found evidence for ___
 Our results casts a new light on ___
 This section summarises the findings and contributions made.
 It performs well, giving good results.
 This gives clearly better results than ___
 The results confirm that this a good choice for ___
 From the results, it is clear that ___
 The result of this analysis is then compared with the ___
 This is important to correctly interpret the results.
 The results are substantially better than ___
 The results lead to similar conclusion where ___
 From these results it is clear that ___
 Extensive results carried out show that this method improves ___
 We obtain good results with this simple method.
 It is worth discussing these interesting facts revealed by the results of ___
 The result is equal to or better than a result that is currently accepted.

Comparison with prior studies

Here we compare the results of the proposed method with those of the traditional methods.

These results go beyond previous reports, showing that ___

In line with previous studies ___

This result ties well with previous studies wherein ___

Contrary to the findings of ___ we did not find ___

They have demonstrated that ___

Others have shown that ___ improves ___

By comparing the results from ___, we hope to determine ___

When comparing our results to those of older studies, it must be pointed out that ___

We have verified that using ___ produces similar results

A similar conclusion was reached by ___

This is consistent with what has been found in previous ___

A similar pattern of results was obtained in ___

The findings are directly in line with previous findings.

These basic findings are consistent with research showing that ___

Limitations of your work

Because of the lack of ___ we decided to not investigate ___

One concern about the findings of ___ was that ___

The limitations of the present studies naturally include ___

The main limitation is the lack of ___

One limitation is found in this case.

It presents some limitations such as ___

Although widely accepted, it suffers from some limitations due to ___

An apparent limitation of the method is ___

There are several limitations to this approach.

A major source of limitation is due to ___

The limitations are becoming clear ___

It suffers from the same limitations associated with a ___

Casual arguments

A popular explanation of ___ is that ___

It is by now generally accepted that ___

A popular explanation is that ___

As it is not generally agreed that ___

These are very small and difficult to observe.

It is important to highlight the fact that ___

It is notable that ___

An important question associated with ___ is ___

This is important because there is ___

This implies that ___ is associated with ___
 There were also some important differences in ___
 It is interesting to note that, ___
 It is unlikely that ___
 In contrast, this makes it possible to ___
 This is particularly important when investigating ___
 This has been used to successfully account for ___
 This was included to verify that ___

Speculations

However, we acknowledge that there are considerable discussions among researchers as to ___
 We speculate that this might be due to ___
 There are reasons to doubt this explanation of ___
 However, ___ does seem to improve ___
 This does seem to depend on ___
 It is important to note, that the present evidence relies on ___
 However, the extent to which it is possible to ___ is unknown
 Alternatively, it could simply mean that ___
 It is difficult to explain such results within the context of ___
 It is unclear whether this is a suitable for ___
 This appears to be a case of ___
 From this standpoint, ___ can be considered as ___
 In addition, several questions remain unanswered.
 At this stage of understanding, we believe ___
 Therefore, it remains unclear whether ___
 This may explain why ___

Deductive Arguments

A difference between these ___ can only be attributable to ___
 Nonetheless, we believe that it is well justified to ___
 As discussed, this is due to the fact that ___
 Results demonstrate that this is not necessarily true.
 These findings support the notion that ___ is not influenced by ___
 This may be the reason why we did not find ___
 Therefore, ___ can be considered to be equivalent for ___

Overall summary

The paper concludes by arguing ___
 On this basis, we conclude that ___
 This allows the conclusion that ___
 The findings of this study can be understood as ___
 This may be considered a promising aspect of ___

Remaining issues are subject of ___
 In summary, this paper argued that ___
 This aspect of the research suggested that ___
 In conclusion, ___ seems to improve ___
 In summary, this paper argued that ___
 In conclusion, it would appear that ___
 The analysis leads to the following conclusions: ___
 The main conclusion that can be drawn is that ___
 The present findings confirm ___
 By using ___ we tested the hypothesis that ___
 In conclusion, ___ seems to improve ___
 This is an important finding in the understanding of the ___
 In addition, these findings provide additional information about ___
 Our results on ___ are broadly consistent with ___
 This conclusion follows from the fact that ___
 Collectively, our results appear consistent with ___
 Importantly, our results provide evidence for ___
 Results provide a basis for ___
 We have shown that ___
 Our data suggest that we still have a long way to go to ___

Future work

This assumption might be addressed in future studies.
 Future research on ___ might extend the explanations of ___
 This is very much the key component in future attempts to overcome ___
 In future work, investigating ___ might prove important.
 Future investigations are necessary to validate the kinds of conclusions that can be drawn from this study.
 Future studies could fruitfully explore this issue further by ___
 It will be important that future research investigate ___
 It is a question of future research to investigate ___
 Regardless, future research could continue to explore ___
 This is an issue for future research to explore.
 Future research should be devoted to the development of ___
 This may constitute the object of future studies.
 Future research could examine ___
 This is an interesting topic for future work.
 In addition, ___ might prove an important area for future research.
 Further research on ___ issue is warranted.
 Looking forward, further attempts could prove quite beneficial to the literature.
 Further research is needed to confirm this novel finding.
 This provides a good starting point for discussion and further research.
 Further studies should investigate ___

ЗРАЗОК ПОСТЕРУ

Volyn Regional Small Academy of Sciences

**Photo
of the
Author**

Theme of the Research

**First Name, Surname, Form, School,
City
Scientific Supervisor**

**Purpose, Tasks
of the Research**

Picture

**Object, Subject
of the Study**

**Diagram/
Scheme/
Table**

Material of the Work and Methodology

Results and Conclusions

**МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ
VARIANT 1
FORM 11
LEVEL I**

I. Match line A with line B to get collocations. Two words in line B are odd.

A. chest, high salt, premature, maternity

B. surgery; pains; ward; intake; ageing; pressure

II. Select the correct answers for the definitions.

1. Someone who is employed by a newspaper or a television station, etc. to report news from a particular area or on a particular subject.
  - a) anchor; b) columnist; c) correspondent; d) editor
2. A person who publishes his or her own pieces online.
  - a) web moderator; b) blogger; c) editor; d) poster
3. The person who is in charge of a newspaper or magazine, or part of a newspaper or magazine, and decides what should be included in it.
  - a) blogger; b) editor; c) producer; d) reporter
4. Someone who writes articles, especially about a particular subject, which appear regularly in a newspaper or magazine
  - a) columnist; b) reporter; c) producer; d) correspondent

III. Read the text and tick four false statements.

The Millau Viaduct

The Millau Viaduct across a valley in southwest France is perhaps one of the greatest engineering projects of the first decade of the 21st century, setting new standards in planning and design. Completed in 2004, it took three years to build, using eight sections which were constructed away from the final site. It has a total length of 2,460 metres. It is the tallest bridge structure in the world, being 277 meters high, rising to 335 metres at the highest point. It is also the largest bridge of its type in Europe. Although it was completed in only three years, the planning had begun long before work started in 2001. The first design was created in 1991, after which it was refined several times. It was designed to look as delicate as possible, using the minimum amount of material.

- a) Engineers spent a decade building the Millau Viaduct
- b) The bridge was totally constructed on the site
- c) No other bridge is taller than the Millau Viaduct
- d) The tallest part of the bridge is 277 metres
- e) It is the biggest bridge of its kind in Europe
- f) The first design was in the early 90s
- g) The design was modified once it was accepted
- h) The design made it possible to use as little material as possible

LEVEL II

I. Form the adjectives from the following nouns:

passion, empathy, persuasion, influence, infection, allergy, fiction, number

II. Choose the correct prepositions in the sentences.

1. Her love (*of/ to/ at*) wildlife photography and capturing those rare shots has taken her to some far-flung places.
2. The Peace Organisation is very proud (*at/ of/ with*) their accomplishments in the last two years.
3. He's got to be admired for his ability (*of/ to/ with*) talk his way out of any situation.
4. She has such an obsession (*with/ at/ to*) that boy band that her room is filled from floor to ceiling with posters.
5. The English are said to be great (*by/ with/ at*) complaining and moaning but I don't think that's really true.
6. Some people have a fear of flying. This reluctance (*to/ of/ with*) step on a plane is not necessarily based on a past experience.
7. For many years, the Duke has had a passion (*at/ for/ to*) classic sports cars and spent much of his life collecting them, studying them and writing books about them.
8. It was her fascination (*at/ to/ with*) all things related to space that led her to becoming one of the first female astronauts.

III. Complete the text with the correct article.

I love 1)... history, and when I go on 2)... holiday I always go to the site of a famous battle – I'm one of the people they call 3)... 'battlefield tourist'. I find 4)... battlefields fascinating because battles are times when history could have changed. I'm not 5)... morbid person – I don't go to battle sites to think about all 6)... people who died there or where an army was defeated. Quite 7)... opposite – I visit these places, because I believe that unless you understand 8)... past you can't change the future.

LEVEL III

I. Match the collocations in line A with their definitions in line B. There are some extra definitions.

A a) global shift; b) international treaty; c) international body; d) international conference; e) foreign policy; f) national policy; g) mutual trust

B 1) an outlook or viewpoint towards the past; 2) an official agreement signed by several countries; 3) the place where something can be found; 4) government guidance for the home country; 5) a type of event that involves different countries; 6) an equal or joint association; 7) a significant change that occurs worldwide; 8) a common or shared faith or belief; 9) government strategy for dealing with other countries; 10) a global organization

II. Choose the correct option to complete the text.

I've just 1)... my house redecorated and I have to admit 2) ... being very pleased

with the end result. I should 3) ... done it years ago, but I could never afford to pay someone to do it and I'm as good as useless 4) ... it comes to DIY. The house 5) ... built over 100 years ago and every time I need to do something, I encounter problems because of its age. As a result, I have to get the professionals in, 6) ... costs a fortune. Still, if they do a good job, I'll be happy. I'm putting the house on the market next month, so I hope it will have been sold by the end of the year and I can buy a smaller, newer house 7) ... there'll be fewer problems.

1) had/been/done 2) of/to/for 3) have/having/to have 4) while/as long as/when 5) was/has/being 6) who/which/that 7) where/which/that

III. Write an essay discussing the question: *Modern technology is having a negative effect on society. To what extent do you agree with this statement?* Your piece of writing should contain not less than 150 words.

**VARIANT 2
FORM 11
LEVEL I**

I. Substitute the underlined verbs with one of the suggested phrasal verbs.
take after, pick up, run down, get over, sort out, look into, run into, give up

1. Simon managed to quit smoking.
2. I met Steve quite by chance at the supermarket yesterday.
3. Could you collect children from school today?
4. You are always criticizing your colleagues!

II. Cross out the one word in italics that cannot be used in each sentence

1. You can *sell, compete, launch, advertise* a product.
2. You can talk about market *share, leader, department, research*.
3. You can look at sales *forecasts, leaders, targets, figures*.
4. Companies find out the needs of *customers, clients, containers, consumers*.

III. Find a noun which doesn't collocate with an adjective in bold

1. **faint**: chance; hope; smell; argument; smile
2. **weak**: taste; luck; argument; point; coffee
3. **light**: wind; rain; smoker; clothes; swimmer
4. **poor**: news; memory; performance; health; relation

LEVEL II

I. Replace the underlined words in the headlines with words above that have the same meaning.

row, bid, talks, key, back, hit, quit, cut

1. Train service badly affected by storms.
2. Transport minister to resign soon.
3. Banks support rescue package.

4. Government to reduce hospital waiting lists.
5. Employment – the important issue.
6. New argument over job scheme.
7. New attempt to round world in hot air balloon.
8. New discussions begin next week.

II. Match the names of diseases with their definitions

1. hay fever
  2. bruise
  3. pneumonia
  4. laryngitis
  5. flu
  6. hepatitis
  7. scald
  8. anaemia
- a) a kind of inflammation, typically resulting in huskiness or loss of the voice, harsh breathing, and a painful cough;
  - b) a burn caused by very hot liquid or steam;
  - c) an allergy caused by pollen or dust, causing a runny nose and watery eyes;
  - d) a condition marked by a deficiency of red blood cells, resulting in pallor and weariness;
  - e) an injury appearing as an area of discoloured skin on the body caused by a blow;
  - f) inflammation of the lungs;
  - g) a disease characterized by inflammation of the liver;
  - h) an illness similar to a bad cold but more serious which makes you feel very weak and makes your muscles hurt

III. Match the sentences 1-8 with the questions A-H

1. Derek's at university.
  2. Mr. Rogers is going to the school.
  3. My brother is in hospital.
  4. Ali visited the university.
  5. James isn't at school today.
  6. He's working at the hospital.
  7. Derek Sudcliff is in prison.
  8. Karl's going to the prison today.
- A** Is he on holiday?
  - B** Is he studying to be a doctor?
  - C** Is he the famous murderer?
  - D** Did he see the new physics building?
  - E** Is he going to see the school play?
  - F** Is he visiting a defendant?
  - G** Is he a doctor?
  - H** Is he having an operation?

LEVEL III

I. Choose the appropriate verb from the list that best fits each sentence

whip; growl; gargle; rustle; whirr; clink; wheeze

1. The autumn leaves ... when I walk through the park.
2. I ... with salt water if I have a sore throat.
3. Let's ... glasses and drink their health.
4. Horse riders carry a ...
5. People with bronchitis or asthma tend to ...
6. Camcorders ... as the bridal couple emerge from the church.
7. I hate it when fierce dogs ...

II. Complete the text by writing the verb in the correct tense

Treasure Island

Treasure Island is one of the best known and most loved children's adventure stories. Published in 1883, it remains popular to this day. Recent research **1)**... (uncover) the true origin of this thrilling tale of pirates and hidden treasure. Treasure Island's author, Robert Louis Stevenson, was a Scotsman, born in Edinburgh in 1850. Although he **2)**... (not stay) in Scotland, in 1881 he returned to the land of his birth for a holiday. With him was his American wife Fanny, whom he **3)**... (meet) five years earlier in France and his stepchildren from Fanny's first marriage.

The family soon settled into a relaxing routine. Each morning Stevenson **4)**... (get up) early and take them out for long walk over the hills. They **5)**... (enjoy) this for several days when the weather suddenly took a turn for the worse. Trapped indoors, Robert's stepson started painting a beautiful coloured map of a tropical island, with a large cross in the middle of the island. 'It means "Here **6)**... (lie) the buried treasure",' he told his stepfather. This was the beginning of one of the best adventure stories that **7)**... (ever write). While the rain **8)**... (beat) down on the roof of his rented cottage, Stevenson sat down by the fire to write.

The story **9)**... (have got) everything necessary for a successful children's book: treasure, wild adventure at sea, a young protagonist, and a memorable villain. The story **10)**... (always stimulate) children's imaginations and **11)**... (still do) so today. Over the years film-makers across the world **12)**... (adapt) the novel for the cinema and TV. There **13)**... (be) sixteen film versions of the book, and recent rumours suggest that a famous Oscar-winning director **14)**... (work) on a new version, using the latest 3D technology.

III. Has it ever occurred to you to contemplate the question what makes you proud of your society today? Write an essay giving and justifying your opinion on the topic. Your piece of writing should contain not less than 150 words.

VARIANT 1
FORM 10
LEVEL I

I. Write the letters in the correct order to make the opposite of the adjectives.

cheerful – lambersie; quiet – tyhcta; shy – otienctdn; smart – psiudt

II. Match the responses to the questions. There are some odd, you do not need to use.

1. I don't think he's honest.
2. What's your new flatmate like?
3. Is Gavin the tidy type?
4. Why does he look so blue?
  - a) Because of the driving test, again a fail!
  - b) She likes home-made food.
  - c) Neither do I.
  - d) What? He's the honestest person I know.
  - e) He's won the contest.
  - f) Well, she's not exactly chatty.
  - g) Now you'll see it yourself.

III. Match the idioms with their meanings.

- a) turn your hand to anything
  - b) be a safe pair of hands
  - c) your hands are tired
  - d) have got my hands full
- 1) be reliable
  - 2) be very busy
  - 3) be unable to help
  - 4) be good at everythig

LEVEL II

I. Fill in the gaps with an appropriate word from the list

diagnosis, parasite, contracted, complications, vaccine, fever, symptoms, infection

- 1) Keep indoors out of the cold or you might get a /an ..., like a sore throat.
- 2) The... from the doctor was very good. You've only got a cold.
- 3) He's got a / an ... We need to bring his temperature down.
- 4) There is still no ... developed for malaria.
- 5) Although he was recovering from the disease, he then developed ... , which made him sick again.
- 6) He ... malaria when he was on holiday in Africa.
- 7) Does he show any ... , for example, a high temperature or red marks on the body?
- 8) The ... gets into your blood and affects the whole body.

II. Fill in the correct article to complete these sentences.

I read something about culinary tourism. I suppose it's 1)... good idea, because

almost everyone loves eating. When I go on 2)... holiday, I love eating 3)... local food. We went to lots of markets when we visited 4)... US recently. It was fantastic. I love going to 5)... France. I'm going there next month, in fact. I've been there 6)... number of times. 7)...need to improve 8)... way you look is something that lots of people are concerned about these days, so I can imagine that medical tourism could become really popular.

III. Match the verbs to the definitions.

1) to launch sth; 2) to announce sth; 3) to set up sth; 4) to direct sb/sth; 5) to release sth; 6) to predict sth; 7) to replace sb; 8) to access sth

a) to manage a person or thing (e.g. a film or actors); b) to be able to get sth (e.g. online films); c) to introduce a new product or service for sale; d) to say that sth will happen in the future; e) to get a new person to do a job after someone leaves; f) to say sth in public; g) to make a new film, book, computer program available for people to buy; h) to start a company or organization

LEVEL III

I. Choose the correct answer, A, B, or C

1. Film stars love...
  - a) been photographing b) being photographed c) to be photographing
2. What happened? ... hurt?
  - a) Did he get b) Got he c) Did he was
3. The experiment ... under strict medical supervision.
  - a) we carried out b) was carried out c) was carrying out
4. Rome is often ...
  - a) as the Eternal City known b) as known as the Eternal City c) known as the Eternal City
5. Mrs Osbourne ... once a month.
  - a) her hair dyed b) has dyed her hair c) has her hair dyed
6. I ... serviced next week.
  - a) am being the car b) am having the car c) have had the car
7. Those curtains are really dirty. They need ...
  - a) washing b) have washed c) to wash

II. Complete the sentences with the appropriate tag.

1. The rubbish collectors aren't coming on Monday, ...?
2. Let's just try one more shop, then go home, ...?
3. Pay for the coffees while I go to the ladies' room, ...?
4. There's no reason to worry about the interview, ...?
5. I'm much more experienced in such matters, ...?
6. He rarely visits you, ...?
7. You have trainings on Wednesday evenings, ...?

III. Write an essay discussing the question: *What are the main effects of the increasing use of social networking sites such as Facebook, Twitter, etc.?* Your piece of writing should contain not less than 150 words.

**VARIANT 2
FORM 10
LEVEL I**

I. Find an incorrect collocation in each line

1. a heavy smoker; a heavy lesson, heavy traffic; heavy rain
2. to start a family; to start a car; to start a bicycle; to start a subject
3. to run a mile; to run a joke; to run a hotel; to run a fox
4. to get on/off a taxi; to get on/off a train; to get on/off a plane; to get on/off a bus

II. Choose the correct phrasal verb to complete the sentence

1. It took them ages to ... the fire.
a) put out b) put off c) take off d) put away
2. It was quite a serious illness, so she took a while to ... it.
a) go over b) take over c) get over d) get through
3. Don't leave the meat here too long – it'll ...
a) take off b) pass away c) go over d) go off
4. With inflation at 10%, the price could ... again quite soon.
a) rise up b) go up c) get up d) put up

III. What jobs are defined here?

1. Someone who fits waterpipes, bathrooms...
2. Someone whose job is making and repairing wooden things.
3. A skilled worker who repairs and maintains vehicle engines and other machinery
4. A person who creates paintings or drawings as a profession or hobby

LEVEL II

I. Match the underlined phrases with their meanings A-H

1. Sonia made a good impression <u>at first</u> .	A in charge of
2. Julie didn't do it <u>deliberately</u> .	B on time
3. Teresa dismissed her PA <u>in front of everyone</u> .	C in public
4. Gina finished the job <u>with days to spare</u> .	D in the end
5. Maggie <u>finally</u> threw out her old sofa.	E in time
6. Fiona broke her leg when she was travelling <u>for work</u> .	F on purpose
7. Bryony <u>is responsible for</u> about twenty people	G on business
8. Jodie reached the coach <u>at exactly the right time</u> .	H in the beginning

II. Match the verbs in line A with the words or phrases in line B

- A** to clap; to point; to punch; to knock; to wave; to press; to breathe; to run
B on the door; a sigh of relief; goodbye; your finger at someone; a stocking on a nail;

the button; your hands; someone on the nose

III. Choose the most appropriate word for each sentence

1. Please can you help me *smash/mash/crash* the potatoes?
2. Children like *splashing/sputtering/spraying* through puddles.
3. The wounded soldier *grunted/groaned/growled* in pain.
4. Do you hear that church bells *clinking/clanging/tinkling*?
5. When she asked him to do the washing-up, he just *trickled/grunted/splashed*.
6. They *clanked/clinked/clashed* glasses and drank to the success of their project.
7. She *sprayed/sprinkled/splashed* herbs on the fish and called the family to eat.
8. Do you ever take any drink from these *gargling/giggling/gurgling* cappuccino machines?

LEVEL III

I. Fill in the gaps with the correct preposition

Well, my gap year has started! We landed 1) ... Nepal a few days ago after a long journey. I couldn't sleep 2) ... all 3) ... the flight because I was so excited! We flew 4) ... the Himalayas – that was just so beautiful! When we arrived, we went 5) ... bus to Chautara and we had to do the last part 6)... the journey to this village 7) ... horses. Could you believe? It's miles 8) ... anywhere! And it's freezing 9) ... night – I can only keep warm 10) ... wrapping up in clothes and getting 11) ... about fifteen blankets!

As you know we are here to build a new school for the community. All of our group are involved 12) ... building work 13) ... Fran and me – we're working as group cooks. We're going to be here until mid-November – the building will take 14) ... least two months.

II. Decide which answer (A, B, or C) best fits each space

The Isabella Stewart Gardner Museum is one of the most unusual museums in 1) ... It was built by a millionairess Isabella Stewart Gardner at the end of 2)... century. In 3)... days wealthy Americans often travelled to Europe and bought fine paintings and sculptures. Isabella went to Europe and bought a lot of 4) ... She visited 5)... and fell in love with the Palazzo Barbaro. She decided that one day she would build a house in her home town, Boston, which would be 6)... of that Venetian Palace. As she collected more and more art she decided her new home should also become a museum.

In 1903 it opened to 7) .... Isabella lived there until she died in 1924. These days the museum contains more than 2,500 works of art and is open from Tuesday to Sunday from 11 a.m. to 5 p.m.

- 1 a) North America   b) Northern America   c) the North America
- 2 a) nineteenth   b) the nineteenth   c) a nineteenth
- 3 a) those   b) these   c) the
- 4 a) artists   b) art   c) artistry
- 5 a) Venecian   b) Venice   c) the Venice

- 6 a) a copy   b) some copy   c) the copy
 7 a) the public   b) public   d) the publicity

III. Nowadays we see a lot of advertisements for unhealthy products everywhere. Do you think it would be better if they were banned? Write an essay giving and justifying your opinion on the topic. Your essay should contain not less than 120 words.

**VARIANT 1
 FORM 9
 LEVEL I**

I. Choose the correct item

1. She has a house in a ... location.
     a) loud; b) quiet; c) weak; d) mild
2. This is a very ... song. Everyone likes it.
     a) cool; b) cold; c) jazz; d) rock
3. They always give us a ... welcome when we arrive.
     a) hot; b) cold; c) mild; d) warm
4. In Siberia, you get ... winds from the Arctic.
     a) freezing; b) melting; c) frozen; d) weak

II. Complete the sentences with the words below. You don't need all the words.

broadcast, politicians, artists, presenters, photography, politics, scientists, journalism

1. Penny James hopes to be one of the ... on the new BBC television sports program.
2. Last night's live ... from the African jungle was brilliant.
3. All the ... at the university agree that this is an amazing discovery.
4. Ali is studying ... at university. He loves researching and writing news stories.

III. Reading Comprehension. Read the text and tick four true statements.

Alicia was born in England, but she now lives in Kenya, East Africa. She works in the capital city, Nairobi, but every weekend she goes into the bush to look at the wildlife. Today she's in Samburu Game Reserve and she's staying in Elephant Bedroom, a beautiful tented camp by the river. In Samburu she gets up very early and watches the sun rise. The temperature doesn't drop very much at night. The average temperature is 30 degrees Celsius in the day and 20 degrees at night, and the hottest months are January to March. It doesn't rain much in this part of Kenya, but the river provides water all year round for the animals. It's a good place to see lots of wildlife such as lion, buffalo, cheetah and elephant, and there are more than 350 different types of birds. Alicia loves this place and she'd like to live here forever, but she has to be in Nairobi for work.

- a) Alicia lives in England.
- b) She stays in Nairobi from Monday to Friday.
- c) She is working in the African bush.

- d) *Elephant Bedroom is a camp in Samburu.*
- e) *It is extremely cold at night in Samburu.*
- f) *The first three months of the year are the hottest*
- g) *The animals always have water from the river.*
- h) *Alicia plans to live in Samburu all her life.*

LEVEL II

I. Complete the sentences using the adjectives below

sensible, enjoyable, sensitive, injured, valuable, sympathetic, damaged, likeable

1. A couple of my friends are very ... listeners.
2. My eyes are very ... to the sun so I have to wear sunglasses.
3. My daughter would like a job caring for ... animals.
4. Please return immediately any goods that have been ... in the post.
5. My most ... possession is a gold watch.
6. It isn't very ... to go walking in high-heeled shoes.
7. I think you'll get on with Judy's brother, he's very pleasant and ...
8. Visiting an art gallery is a(n) ... way of spending an afternoon.

II. Match the words in line A with their meanings in line B.

A 1) depressing; 2) fascinated; 3) embarrassed; 4) boring; 5) involve; 6) advantage; 7) apply; 8) pregnant

B a) dull; b) extremely interested; c) include; d) feeling uncomfortable; e) ask formally in writing; f) sth positive; g) going to have a baby; h) making you feel sad

III. Complete the text with the following words: if, during, so, since, when, although, but, despite

We usually go on a family camping holiday 1) ... the summer holidays. We've done this 2) ... we were very small children. Last year, 3) ... the terrible weather, we camped near the sea and had an amazing time. 4) ... it rained nearly every day, we went walking along cliffs or the beach. Swimming was fun 5) ... the weather was really bad, 6) ... it was also dangerous, 7) ... we had to be careful and make sure that someone was watching us from the beach. 8) ... it was too dangerous to swim, we walked into the small town and visited the museum and the cafes.

LEVEL III

I. Fill in the gaps with the correct preposition. The prepositions can repeat.

1. He tore his shirt ... purpose but he said it was an accident.
2. The secretary signed the letter ... behalf of the manager.
3. I try to keep fit. ... instance, I go jogging every morning.
4. I like Martin, but he can be very annoying ... times.
5. He has had no training. He has learnt ... experience.
6. It is ... the law to drive a car without insurance.

7. We waited ... the queue to get into the theatre.

II. Form adjectives from the following verbs or nouns (0,5 each).

1) science; 2) innovate; 3) future; 4) produce; 5) excel; 6) exception; 7) change; 8) meaning; 9) fame; 10) please; 11) envy; 12) doubt; 13) nerve; 14) pride

III. Write an essay discussing the question: How you think your life will change over the next ten years. Your piece of writing should contain not less than 100 words.

VARIANT 2

FORM 9

LEVEL I

I. Match two verbs in line A with two nouns in line B

A put on take do make

B a mistake, homework, half a hour, weight, a photo, your coat, an exercise, a mess

II. Choose the correct answer

- Have you seen ... motorbike? It's really powerful.
a) Jane's brother b) Jane brother's c) Jane's brother's d) Jane brothers
- "Do you prefer Picasso or Dali?" "Frankly, I don't like ... of them!"
a) either b) both c) each d) neither
- Sophie worked ... a French teacher when she came to London.
a) like b) by c) after d) as
- I don't know which of the two cars to choose; ... of them have good features.
a) each b) both c) every d) neither

III. Choose the correct preposition

- He was so angry that he threw a book ... me.
a) to; b) at; c) for; d) into
- The engineer didn't repair the fault, so I had to complain ... his boss.
a) to; b) of; c) about; d) with
- I think she is going to apply ... the job at the post-office.
a) on; b) about; c) to; d) for
- She's always spending money ... things she doesn't need.
a) for; b) to; c) on d) onto

LEVEL II

I. Complete the sentences using the verbs from line B with one of the prefixes from line

A. Some prefixes are odd.

A mis- il- un- ir- over- im- re- dis- in-

B pack, open, lock, take, sleep, understand, hear, charge

- If she fails her exam, she can ... it in autumn.
- I wrote the wrong answer because I ... the question.

3. When I ... I feel even more tired when I wake up.
4. I got to the hotel at 4 but I couldn't ... my stuff until later.
5. I turned left instead of right. Obviously I ... what she said.
6. John had a key but it wouldn't ... the door.

7. – It says \$3, but the man asked me for \$5.
– In that case he ... you.
8. It's closed for the summer, but it will ... in September.

II. Choose one of the prepositions and one of the nouns to complete the sentences
on by

mistake, chance, strike, accident, hand, holiday, purpose, my own

1. These chocolates are all made ...
2. I'm sure he broke it ... because he would never do anything like that 3. ...
4. I took it ... because it looks exactly like mine.
5. I'd prefer to do it ..., other people get on my nerves.
6. We met them ... - it was an extraordinary coincidence.
7. There has been a lot of trouble at the factory, so a hundred of workers are ...today.
8. If they aren't at home, it means they've gone ...

III. Match the underlined expression with a word or expression on the right 1. Hang on a minute!

2. I can make do with \$10.
  3. Never mind, I'll do it later.
  4. I'm a bit tied up at the moment.
  5. Go ahead – I don't need it.
  6. I can't make it to your party, I'm afraid.
  7. Do you feel like a coffee?
  8. Come on, make up your mind!
- a) decide
  - b) want
  - c) come
  - d) help yourself
  - e) manage
  - f) wait
  - g) it doesn't matter
  - h) busy

LEVEL III

I. Complete the text using one of the suggested words above.

range, vitally, aware, unlikely, majority, work, employees

It has been a very difficult year for the company, as I am sure you are fully 1)____. However, the good news is that it is now highly 2)____ that we will have to close any of our shops or lose any 3) _____. This is thanks to all your hard 4)____, and I have to congratulate especially those of you who work in the London branches who have had great success in selling a wide 5)____ of ski clothes. The vast 6)____ of our customers are happy with the service we give them, and this is 7)____ important for us to continue to maintain these high standards in the future. Thank you, everyone!

II. Put the verbs in brackets into the correct tense form.

Last week I **1**)... (walk) home after playing tennis when it **2**)... (start) raining very heavily. "Oh no, I **3**)... (get) soaked before I **4**)... (reach) home," I thought. "I wish I **5**)... (remember) to bring my raincoat. I always **6**)... (forget) to bring it with me." Luckily just then a friend of mine passed in her car and **7**)... (offer) me a lift. "**8**)... (you go) home?" she asked, "or **9**)... (you want) to go for a drink?" "I think I'd rather you **10**)... (take) me home," I said. "If I **11**)... (not change) my clothes, I know I **12**)... (fall) ill, and then I **13**)... (not be able) to play in the tennis tournament next week. And I **14**)... (practise) hard for the last month."

III. We are witnessing a lot of changes in fashion. Discuss the advantages and disadvantages of following new trends. Your essay should contain not less than 100 words.

KEYS TO THE TESTS IN ENGLISH

VARIANT 1

FORM 11

LEVEL I

- I. chest pains; high salt intake; premature ageing; maternity ward
- II. 1-c; 2-b; 3-b; 4-a
- III. a; b; d; g

LEVEL II

- I. passionate, empathetic, persuasive, influential, infectious, allergic, fictional, numerous
- II. 1-of; 2-of; 3-to; 4-with; 5-at; 6-to; 7-for; 8-with
- III. 1--; 2--; 3-a; 4--; 5-a; 6-the; 7- the; 8-the

LEVEL III

- I. a-7; b-2; c-10; d-5; e-9; f-4; g-8
- II. 1-had; 2-to; 3-have; 4-when; 5-was; 6-which; 7-where

FORM 10

LEVEL I

- I. miserable; chatty; confident; stupid
- II. 1-c; 2-f; 3-g; 4-a
- III. a-4; b-1; c-3; d-2

LEVEL II

- I. 1-infection, 2-diagnosis, 3-fever, 4-vaccine, 5- complications, 6- contracted, 7- symptoms, 8- parasite
- II. 1-a; 2--; 3-the; 4-the; 5--; 6-a; 7-the; 8-the
- III. 1-c; 2-f; 3-h; 4-a; 5-g; 6-d; 7-e; 8-b

LEVEL III

- I. 1-b; 2-a; 3-b; 4-c; 5-c; 6-b; 7-a
- II. 1-are they; 2-shall we; 3-will/would you; 4-is there; 5-aren't I; 6-does he; 7-don't you

FORM 9

LEVEL I

- I. 1-b; 2-a; 3-d; 4-a
- II. 1- presenters; 2- broadcast; 3- scientists; 4-journalism
- III. b; d; f; g

LEVEL II

- I. 1-sympathetic; 2-sensitive; 3-injured; 4-damaged; 5-valuable; 6-sensible; 7-likeable; 7-enjoyable
- II. 1-h; 2-b; 3-d; 4-a; 5-c; 6-f; 7-e; 8-g
- III. 1-during, 2-since, 3-despite, 4-Although, 5-when, 6-but, 7-so, 8-If

LEVEL III

I. 1-on; 2-on; 3-for; 4-at; 5-from; 6- against; 7-for

II. 1-scientific; 2-innovative; 3-futuristic; 4-productive; 5-excellent; 6- exceptional; 7-changeable; 8) meaningful/meaningless; 9-famous; 10-pleasant; 11-envious; 12-doubtful; 13-nervous; 14-proud

VARIANT 2**FORM 11****LEVEL I**

I. 1-give up; 2- run into; 3-pick up; 4-run down

II. 1-compete; 2- department; 3- leaders; 4-containers

III. 1-argument; 2-luck; 3- swimmer; 4-news

LEVEL II

I. 1-hit; 2-quit; 3-back; 4-cut; 5-key; 6-row; 7-bid; 8-talks

II. 1-c; 2-e; 3-f; 4-a; 5-h; 6-g; 7-b; 8-d

III. 1-B; 2-E; 3-H; 4-D; 5-A; 6-G; 7-C; 8-F

LEVEL III

I. 1-rustle; 3-gargle; 3-clink; 4-whip; 5-wheeze; 6-whirr; 7-growl

II. 1-has uncovered; 2-didn't stay; 3-had met; 4-used to get up; 5-had been enjoying; 6-lies; 7-has ever been; 8-was beating; 9-has got; 10-has always stimulated; 11-is still doing; 12-has adapted; 13-have been; 14-is working

FORM 10**LEVEL I**

I. a heavy lesson; to start a bicycle; to run a joke; to get on/off a taxi

II. 1-a; 2-c; 3-d; 4- b

III. 1-plumber; 2-carpenter; 3-mechanic; 4-artist

LEVEL II

I. 1-H; 2-F; 3-C; 4-E; 5-D; 6-G; 7-A; 8-B

II. clap your hands; point your finger at someone; punch someone on the nose; knock on the door; wave goodbye; press the button; breathe a sigh of relief; run a stocking on a nail

III. 1- mash; 2- splashing; 3- groaned; 4- clanging; 5- grunted; 6- clinked; 7- sprinkled; 8- gurgling

LEVEL III

I. 1-in; 2-at; 3-during; 4-over; 5-by; 6-of; 7-on; 8-from; 9-at; 10-by; 11-under; 12-in; 13-except; 14-at

II. 1-a; 2-b; 3-a; 4-b; 5-b; 6-c; 7-a

FORM 9**LEVEL I**

I. put on weight/coat; take a photo/half an hour; do homework/an exercise; make a mistake/a mess

II. 1-c; 2-a; 3-d; 4- b

III. 1-b; 2-a; 3-d; 4-c

LEVEL II

I. retake, misunderstood, oversleep, unpack, misheard, unlock, overcharge, reopen

II. 1-by hand; 2-by accident; 3-on purpose; 4-by mistake; 5-on my own; 6-by chance; 7-on strike; 8-on holiday

III. 1-f; 2-e; 3-g; 4-h; 5-d; 6-c; 7-b; 8-a

LEVEL III

I. aware, unlikely, employees, work, range, majority, vitally

II. 1) was walking; 2) started; 3) will get/ will have got; 4) reach; 5) had remembered; 6) forget/ am forgetting; 7) offered; 8) are you going; 9) do you want; 10) took; 11) don't change; 12) will fall; 13) won't be able; 14) have been practicing

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан С. К. Методи і методика лінгвостилістичних досліджень: методичні рекомендації для слухачів і керівників секції української мови. Луцьк: Волинський національний університет, 2011. 28 с.
2. Богдан С. К. Наукова робота в МАН: десять порад юному мовознавцю. К. : ТОВ «СІТПРІНТ», 2013. 274 с.
3. Гінзбург М. Д. Система правил українського ділового та наукового стилю // Укр. мова. 2006. № 2. С. 30–43.
4. Голодюк І. Есе: бліц-курс. Брустури: Дискурсус, 2019. 192 с.
5. Дудик П. С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
6. Єфремова Н. В., Бойчук В. М. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 72 с.
7. Кочан І. Українська наукова лексика. Міжнародні компоненти в термінології. Київ. Знання, 2013. 294 с.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К.: Видавничий центр «Академія», 2010. 464 с.
9. Левченко О. П. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів: В-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.
10. Мацько Л., Денискіна Г. Українська наукова мова (теорія і практика). Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. 272 с.
11. Методи наукових досліджень. Посібник для учнів-членів Малої академії України: [https:// man.gov.ua ›upload› metody_naukovych_doslidzen](https://man.gov.ua/upload/metody_naukovych_doslidzen)
12. Мова науки // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 389. 742 с.
13. Наказ Міністерства освіти і науки України № 305 від 02.03.2020. Київ. 2020
14. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови. Київ. Центр учбової літератури, 2009. 390 с.
15. Семенов О. Культура наукової української мови. Київ. ВЦ «Академія», 2012. 216 с.
16. 200 + мовних кліше для створення наукових текстів [http://sslabs.com.ua/Home/Post/38/200--movnix-kl%D1%96she-dlya-stvorennya-naukovix-tekst%D1%96v-\(chastina-1\)?fbclid=](http://sslabs.com.ua/Home/Post/38/200--movnix-kl%D1%96she-dlya-stvorennya-naukovix-tekst%D1%96v-(chastina-1)?fbclid=)
17. Useful Phrases and Sentences for Academic and Research Paper Writing: <https://www.ref-n-write.com/trial/how-to-write-a-research-paper-academic-phrasebank-vocabulary/>